د پوهنې وزارت

رياضي

دریم ټولګی

Ketabton.com

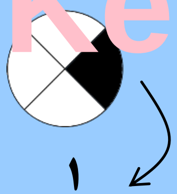

$\frac{۱}{۴}$

$۶ - ۱ < ۶ + ۱$

$۹ + ۲ > ۱۰$

$۶ + ۵ = ۱۱$

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان

دا هېواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: رياضي

مؤلفين: د تعليمي نصاب د رياضي ديپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفين

اډيټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډيټ ديپارتمنت غړي

ټولګی: دریم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تأليف لوی رياست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړيکو او عامه پوهاوي رياست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښناليک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزير پيغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته يې ژوند رابښلی، او د لوست او ليک له نعمت څخه يې برخمن کړي يو، او د الله تعالی پر وروستي پيغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پيغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

څرنگه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هېواد ښوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدينو شوراگانې د هېواد د پوهنيز نظام شپږگوني بنسټيز عناصر بلل کېږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونيز نظام کې د ودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. همدارنگه په ښوونځيو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونيزو تأسيساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنيو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توگه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مديرانو څخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدريس، او د محتوا په لېږدولو کې، هيڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د يوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤوليت په درک سره، په دې نيت لوست پيل کړي، چې د نن ورځې گران زده‌کوونکي به سبا د يوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او گټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانگه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه گټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځيرکو او فعالو گډونوالو په توگه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدريس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونيز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بريا غواړم.

د معياري او پرمختللي ښوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وگړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزير

دکتور محمد ميرويس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

شمېره	سرليکونه	مخونه
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامي قيمت	۱
۲	اټکل او تخمين	۹
	دويم فصل	
۳	له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل	۱۱
۴	له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پيژندل.	۱۵
	دريم فصل	
۵	د جمعې په عمليې کې د لس دانه ييزو ډلو له جوړولو	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عمليې ازمېښت	۲۴
	څلورم فصل	
۹	له يو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريق	۲۶
۱۰	د پور اخيستلو په صورت کې د تفريق د عمليې سرته رسول	۲۸
۱۱	د تفريق د عمليې ازمايل	۳۳
	پنځم فصل	
۱۲	د عددونو خط	۳۵
۱۳	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۳۷
۱۴	په عددي خط باندې د جمعې عمليه	۳۹
۱۵	د عددونو په خط باندې د تفريق عمليه	۴۰
	شپږم فصل	
۱۶	د ضرب د عمليې پيژندنه	۴۲
۱۷	د يوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۴۴
۱۸	د ٦ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۴۶
۱۹	د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۴۹
۲۰	د (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخيستلو طريقه.	۵۲
۲۱	د ضرب په عمليه کې د بدلون خاصيت	۵۵
۲۲	په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول	۵۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمیره	سرلیکونه	مخونه
	اووم فصل	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۶۴
۲۴	سانتي متر	۶۶
۲۵	ديسي متر	۶۸
۲۶	ملي متر	۶۹
۲۷	کيلو متر	۷۱
	اتم فصل	
۲۸	نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط	۷۲
۲۹	د خط ډولونو	۷۵
۳۰	د زاويو ډولونو	۷۷
۳۱	خلاص او تړلي شکلونه	۸۱
۳۲	د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول	۸۳
۳۳	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	۵۸
	نهم فصل	
۳۴	د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	۸۸
۳۵	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	۹۲
۳۶	ورځ، اونۍ، مياشت، کال	۹۸
۳۷	د کليزې يا جنترۍ پيژندنه	۹۹
۳۸	د معاياتو د اندازه کولو واحد (ليتر)	۱۰۳
۳۹	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې .	۱۰۵
۴۰	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۰۷
۴۱	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	۱۱۱
	لسم فصل	
۴۲	د تقسيم عمليه	۱۱۴
۴۳	د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې	۱۱۷
۴۴	د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې	۱۲۱
۴۵	د ضرب او د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه	۱۲۴
	يوولسم فصل	
۴۶	کسر	۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

په عد دونو کې دارقامو مقامي قیمت

لومړی لوست: د رقمونو مقامي قیمت

هدف: زده کوونکي به د یو رقم مقامي قیمت په اړوندو مرتبو کې تشخیص کړای شي.

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د یویزو، لسیزو او سلیزو مرتبې پیژندلې دي. دا چې د عددونو په لیکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي، یو ځلې بیا د هغو یادونه کوو.

پام وکړئ:

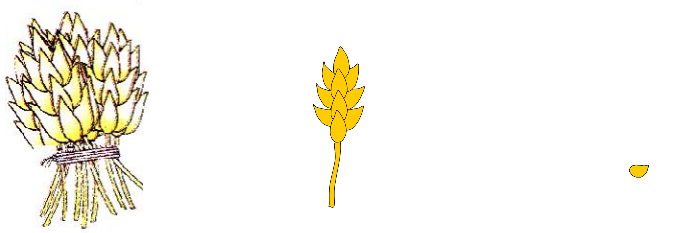

١٠٠ ١٠ ١

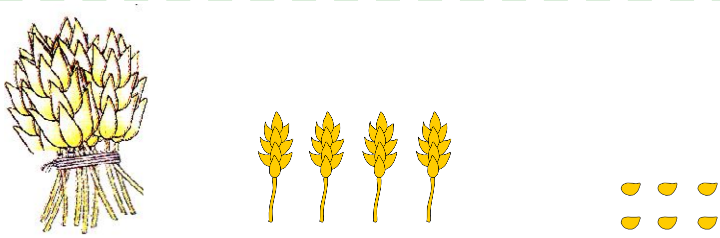

١٠٠ ٤٠ ٦

پورته شکل د ١٤٦ عدد راښيي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ یویز، ٤ د غنمو ١٠ دانه يي وږي د ٤٠ عدد او د غنمو د لسو وږو یوه ګیډۍ د ١٠٠ عدد راښيي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کیږي.

سلیز	لسیز	یویز
١	٤	٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځايونه ډک کړئ.

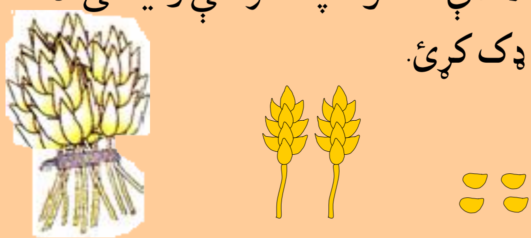

____ يو يز ____ لسيز ____ سليز، ټوله ____ کيږي.

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يو يز	لسيز	سليز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ. د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

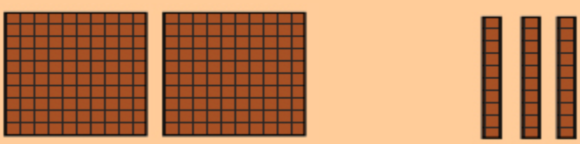

۳ لسيز او ۲ سليز ____ کيږي دا عدد په لاندې جدول کې وليکئ.

يو يز	لسيز	سليز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

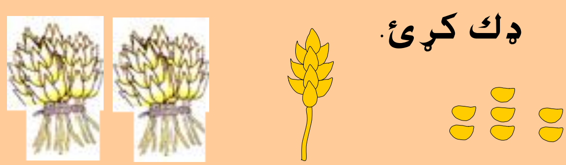

____ يو يز ____ لسيز ____ سليز ټول ____ کيږي دا عدد په لاندې جدول کې يې وښياست.

يو يز	لسيز	سليز

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۸ یویز ۹ لسیز ۳ سلیز **۳۹۸** کیږي

۶ یویز ۵ لسیز ۹ سلیز ☐ کیږي.

۹ یویز ۹ لسیز ۸ سلیز ☐ کیږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱-مثال:	۷۸۲	=	۲	یویز	۸	لسیز	۷	سلیز
۲-مثال:	۸۹	=	۹	یویز	۸	لسیز	۰	سلیز
	۷۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	۲۰۶	=		یویز		لسیز		سلیز
	۷۶۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	۹۵۲	=		یویز		لسیز		سلیز

۳- لاندې هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه دري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په تورو وليکئ.

۷۴۶ ....

۶۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ۶ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

۷- فهيم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کين لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د ۳۳عدد ښي او کيڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوتو په واسطه وښياست؟

ج: د ۳۳ عدد رقمونه په چوت کې وښياست.

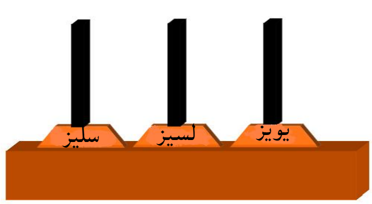

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.
الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟..
ب- د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟ ....
ج ـ د دوه رقمي عددونو تر ټولو کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي ؟ ....
د ـ د دوه رقمي تر ټولو لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي.

فعالیت

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. هریوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښيي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دویم ځل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي. په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیري چې څو درې رقمي عددونه، د ۱، ۲، ۳ رقمونو څخه لاس ته راغلي دي
او هم د هغو تر ټولو کوچنيو او تر ټولو لویو عددونو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترټولو کوچنی عدد

ترټولو لوی عدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعاليت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې د غشي په واسطه يو له بله سره ونښلوئ.

۱۳ يودانه‌يي او ۲ لسيز	۴ يودانه‌يي او ۷ لسيز	۲ يودانه‌يي او ۵ لسيز
۱۴ يودانه‌يي او ۲ لسيز	۱۲ يودانه‌يي او ۴ لسيز	۳ يودانه‌يي او ۷ لسيز

۲- د حل شوي مثال څخه په ګټې اخيستو سره د ښي لوري جدولونه د کيڼ لوري له عددونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم يې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

سليز	لسيز	يويز
	۳	۱۲

→

سليز	لسيز	يويز
	۴	۲

سليز	لسيز	يويز
	۱۷	۳

→

سليز	لسيز	يويز

سليز	لسيز	يويز
۲		۱۳

→

سليز	لسيز	يويز

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ (۵ د يويزو په مرتبه کې او ۳ د لسيزو په مرتبه کې).

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ٧٦ د عــــدد ارقــــام پــــه کومــــو مرتبــــو کــــې قـــرار لري؟..........................او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

په خپله خوښه يو عدد وليکئ چې په هغه کې يو يز، لسيز وجود ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شميرلو کې له ٩ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ٩٩ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ٩٩٩ عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ٩٩٩ عدد څو رقمي دی؟

کورنی دنده

د ۴٠٠ او ۵٢٠ په منځ کې هغه عددونه وليکئ چې د يو يز رقمونه يې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست: اټکل او تخمين

هدف: زده کوونکي د تخمين په مفهوم پوه شي او مقدار يې تخمين کړاي شي.

مونږ ځنې وخت مقدارونه تخمينوو او بيا د شميرلو په واسطه يې دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شکل ټاکو. ګورو چې زمونږ تخمين په کومه اندازه حقيقت ته نژدې دی. په حقيقت کې تخمين کول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کيږي. عموماً په کورنيو کې د کوچنيانو د ساعت تيرۍ لپاره ډير ښه ده. مثلاً که چيرې په کورنۍ کې زردآلو وخوړل شي او د هغو مندکې (زړي) سره يو ځای کړي او خپلو کوچنيانو ته ووايې چې چا څو دانې خوړلي دي؟ چا زيات خوړلي دي؟ چا لږ خوړلي دي؟ هر يو د خپل فکر سره سم يو عدد وايي په پای کې دقيق شميرل کيږي. ليدل کيږي چې د کوم يوه تخمين حقيقت ته نژدې دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

ښاغلی ښوونکی دې يو نا معلوم مقدار د لوبيا دانې، يا د زرد آلو مندکې، د هندوانې يا خټکی او يا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښيږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. بيا دی هغه په يوه پاکټ يا کڅوړه کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وويشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هر ډله دې داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمين او دقيقو شميرلو وي.

۲. د ډلې هر يو تن دې د پاکټ يا کڅوړې د شي مقدار په اټکلی توګه وټاکي.

۳. دهر ډلې جدول دې د ټولګي مخې ته ځوړند شي.

۴. له هرې ډلې څخه دې يو، يو تن راشي د پاکټ يا کڅوړې د ننه توکي دې داسې وشميري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو يو دانه يې دي.

۵. د شمير حقيقي اندازه دې د ډلو د تخمين له جدول سره پرتله کړي.

۶. کومه ډله چې د مسابقې ګټونکې دی هغه ډله دې تشويق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضيح کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې د عددونو لوستل او ليکل

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې ولولي، ويې شميري طبقې، او اړوند يې مرتبې يې وپېژني او بيايې وليکي.

تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دويم ټولګي کې پيژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومړی مرتبه (ديويز و مرتبه) بلل کيږي. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دويمې مرتبه پورې اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه ليدلای شئ چې هره مرتبه يې د (يويز، لسيز او سليز) درې مرتبې لري.

دوهمه مرتبه (زريزو مرتبه)			لومړی مرتبه (د يويزو مرتبه)			
د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د يويزو مرتبه	عدد
				۹	۹	۹۹
			۱	۰	۰	۱۰۰
			۹	۹	۹	۹۹۹
		۱	۰	۰	۰	۱۰۰۰
		۲	۰	۰	۰	۲۰۰۰
		. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .
		۹	۰	۰	۰	۹۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دویمه مرتبه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې مرتبه کې دی او د لومړی مرتبه تولې مرتبې یې صفر دي، چې (۱۰۰۰) یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړی طبقې پورې اړه لري، که چیرې د لومړی طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

لاندې کارتونو ته پاملرنه وکړئ:

د یویزو مرتبه   د لسیزو مرتبه   د سلیزو مرتبه   د یوزریزو مرتبه

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په تورو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

پوښتنې:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په تورو يې وليکئ د نومونړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا او نه زرو اته سوه درې ځلوېښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه په مرتبه کې کوم رقم راغلى دى؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۳- کله چې تا سو نهه زره درې ووايا ست په يوه جدول کې يې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځاى لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کيږي کومې دي، په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

کورنۍ دنده

۱- هر زده کوونکى دې د مرتبو يو جدول رسم او د ۲۰۱٦،۲۰۰۷ او ۱۸۸۷ عددونو ارقام دې په اړوندو مرتبو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ویشت په عددي بڼه او رقمونه یې په لاندي جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

٦- څلور زره یو سلو شپږ په ارقامو ولیکئ او رقمونه یې په لاندي جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په ارقامو ولیکئ او رقمونه یې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ او هم د ۸ او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

څرنګه چې د ۹۹ په عدد باندي د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی. که چیري د ۹۹۹ په عدد باندي د (۱) عدد زیات شي، کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟ د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې يې ولیکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پيژندلی دی. که چېرې اوس په دې عــدد باندې د (۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰۰ په لاس راځــي چــې دا عــدد یــو پنځــه رقمي عدد دی اونومــوړی عــدد د (۱)رقــم د دویمــې طبقــې د لــس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زریزو په مرتبــه کې د (۱) د عــدد پــه ځــای د ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عــددونــه ولیکــو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عــددونه په لاس راځي.

لومړی طبقه (دیوېزو طبقه)			دویمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یوېزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

او س که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبــه کــې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عــددونــــه ولیکـــو، د ۹۰۰۰۱، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عـددونه په لاس راځي . همدارنګه که چېـرې د ۹۰۰۰۹ عــدد د لسیزو، سلیزو او زریــزو پــه مرتبــو کــې د ۱، ۲، ۳، ۰۰۰۰۰۰، ۹، رقمونــه ولیکــو د ۹۰۷٦۸، ۹٦۰۲۵، ۹۷۵۴۲، .....۹۹۹۹۹ عـــدد پــه لاس راځي. که چېرې د ۹۹۹۹۹ په عــدد باندې د (۱) عــدد ورزیــات شــي، د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ، ځنې عددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې تش ځايونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: شپږ او يا زره دوه سوه

٧	٢	٢	٠	٠

پوښتنې:

١) شل زره

٢) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت

٣) دوه دېرش زره

۴) اته ويشت زره پنځه دېرش

	٠	٠	٠	٠
١		٢		٥
٣	٢			
٢				٥

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې وليکئ.

مثال : ٣٨٩٣٠ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

١- ٦٥٠٠۴ ....

٢- ٧٣٦۴٢ ....

٣- ١٠٠٠٠٠ ....

۴- ٨٧٠٠٧ ....

٥- ٩٩٩٩٩ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د طبقو او مرتبو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي، بيا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبوکې وليکي او په تورو دې وليکی.

٣۴٠٠٣، ١٠٠٠٠٠، ٩٥٩٩٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو داسې عددونه ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ یې وي.

۲- یو داسې عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۴ او د زریزو په مرتبه کې یې ۲ راغلي وي.

۳- یو داسې عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې یې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ راغلي وي.

۴- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ راغلي وي.

۵- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۹ او ووایاست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چېرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې یې صفر لیکل شوی وي، کوم عدد لاس ته راځي؟

کورنۍ دنده

په خپلو کتابچو کې د طبقو یو جدول رسم او د ۱٦۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل

جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه ییزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه د لس دانه ییزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي.

۱- مثال: لاندې شکلونو او د هغوی اړوندو عملیو ته پاملرنه وکړئ.

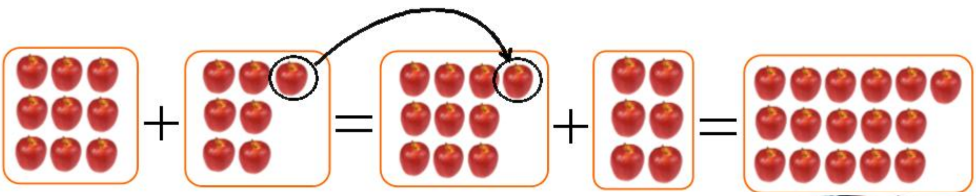

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

۲- مثال

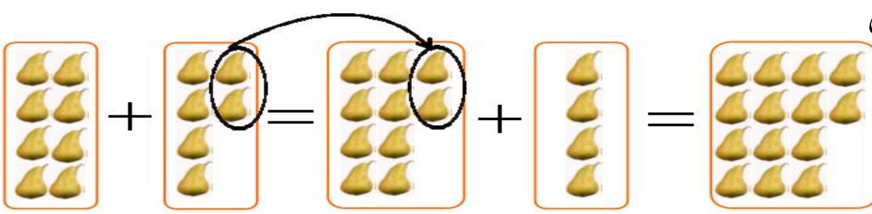

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

فعالیت

حل شوي مثال په نظر کې ونیسئ او تش ځایونه یې ډک کړئ.

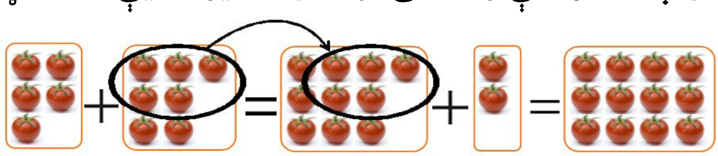

□ + □ = □ + □ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

٢ + ٧ = ١٠ + ٣ = ١٣

٧ + ٩ = ١٠ + ☐ = ☐ ، ٥ + ٢ = ١٠ + ☐ = ☐

٨ + ٧ = ١٠ + ☐ = ☐ ، ٩ + ٢ = ١٠ + ☐ = ☐

٨ + ٩ = ١٠ + ☐ = ☐

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع يو عدد په جوړولو سره لاندې تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

٨ + ٢ = ١٠ + ۴ = ١۴

٧ + ٨ = ☐ + ☐ = ١٥ ، ٩ + ۴ = ☐ + ☐ = ١٣

٩ + ٧ = ☐ + ☐ = ١٢ ، ٣ + ٩ = ☐ + ☐ = ١٢

٧ + ٢ = ☐ + ☐ = ١٣

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

۶ + ٨ = ☐ + ۴ = ☐

٣ + ٧ = ١٠ + ☐ = ☐

۴ + ۶ = ☐ + ٠ = ☐

خو داسې عددونه پيدا کولای شئ چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل يې ١٠ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.
زده کوونکی په دې وپوهيږي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو په دوهم ټولګي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

زرزيز	سليز	لسيز	يويز
①	①	①	
۲	۵	۳	۴
+ ۶	۷	۶	۷
۹	① ۳	① ۰	① ۱

مثال:

① ① ①
۲ ۵ ۳ ۴
+ ۶ ۷ ۶ ۷
―――――――
۹ ۳ ۰ ۱

مخامخ پوښتني حل کړئ:

٦۴۳۵	۵۸۴۳	۷۳۲۱
+ ۱۵۸٦	+ ٦۰۸۰	+ ۲٦۰۹

لاندې پوښتني حل کړئ.

۲۷۰۳	۱۰۸۷	۳۴۰۵٦
+ ۹٦۱۹	+ ۹۹۴	+ ٦۴۹٦۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د حاصل څخه په کار اخستنې سره لاندې د جمعې پوښتنې حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵۶
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
□	□	□

۲- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو کې ولیکئ او په تشو ځایونو کې یې مناسب عددونه ولیکئ.

□ □ □	(۱) (۱) □ ۷ ۳	(۱) ۸ ۸ ۶
+ ۴ ۷ ۸	+ ۳ ۴ □	+ □ ۰ □
۴ ۷ ۸	۵ ۲ ۲	۱۳ ۹ ۴

(۱) (۱) ۶ ۷ ۸	(۱) ۸ ۷ ۶	(۱) ۷ □ □ ۶
+ ۳ ۲ □	+ □ □ □	+ ۴ ۳ □
۱۰ ۰ ۱	۱۱ ۰ ۹	۷ ۷ ۹ ۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار یې د سودا اخیستلو لپاره ۷۰۶ افغانۍ نورې هم ورکړې اوس له احمد سره څو افغانۍ دي؟

۴- په یوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګي او د زردالو ۵۵۰ نیالګي موجود دي، معلوم کړئ چې د بڼ ټول نیالګي څومره دي؟

۵- کریمه له ذبیح څخه ۱۸۰ افغانۍ زیاتې لري. که چیرې ذبیح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کریمې پیسې معلومې کړئ.

کورنۍ دنده

د اختر په ورځ پلار خپل زوی کریم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته یې ۵، ۵ افغانۍ ورکړې، معلوم یې کړئ چې پلار یې زامنو ته څو افغانۍ ورکړي دي ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عمليه چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري سرته ورسوي.

مثالونه:

د جمعې لومړی جز	→	۲	۵
د جمعې دويم جز	→	۱	۲
د جمعې دريم جز	→ +	۱	۰
د جمعې حاصل	→	۴	۷

(۱)	(۱)	
۱	۷	۶
۲	۰	۰
۵	۲	۰
+	۶	۴
۹	۶	۰

(۱)	(۱)	
۱	۴	۸
۲	۶	۵
+ ۱	۰	۰
۵	۱	۳

فعاليتونه

۱- جمع يې کړئ.

الف:
```
  ۳۴۷
  ۱۰۰
  ۱۲۳
+ ۱۴۷
------
```

ب:
```
  ۱۰۱
  ۲۳۴
   ۵۶
+  ۱۲
------
```

ج:
```
  ۳۴۷
  ۱۱۲
+ ۶۲۳
------
```

۲- څو داسې عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۹ شي، په داسې حال کې چې اجزاوې يې تکرار نشي.

۳- څو داسې عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۱۲ او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع يې کړئ:

```
  ۷۰۰۲
  ۱۸۷۰
  ۹۴۰۲
+    ۸
-------
```

```
   ۳۵
  ۷۴۳
  ۳۷۱
+ ۱۰۰
------
```

۱- یوه بڼوال د ۳۶۲۰۰ افغانیو منې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ناك او د ۶۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل. معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

۲- یوه هټۍ وال په لومړۍ ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو، په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانیو، په دریمه ورځ د۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي، معلوم کړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

۳- لاندې پوښتنې لومړۍ په خپلو کتابچو کې ولیکئ او بیایې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

	۱	۱	۱	۱	
	□	۳	□	۷	۳
+	۶	□	۴	۳	۸
	۷	۱	۱	۱	۱

	۱	۱	۱	۱	
	□	۹	□	۵	۵
+	۷	۰	۹	□	۵
	۱۰	۰	۰	۰	□

	○	○	○		
	۷	۸	۸	۴	۲
+		۹	۸	۸	۷
	□	□	□	□	□

		۱	۱	۱	
	۱	۰	۶	□	۸
+	□	□	□	۷	□
	۱	۲	۳	۵	۶

کورنۍ دنده

د تبوکر اوبدلو یوې فابریکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره تبوکر، په دویمه ورځ ۷۴۰ متره تبوکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره تبوکر تولید کړی دی. معلوم یې کړئ چې په درې واړو ورځو کې نوموړې فابریکې څو متره تبوکر اوبدلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

د جمعې د عملیې ازموینت

هدف: زده کوونکي به وکولای شي چې د جمعې عملیې امتحان کړي.

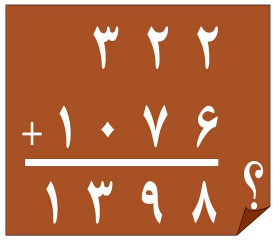

	٣ ٢ ٢
+	١ ٠ ٧ ٦
	١ ٣ ٩ ٨

شاکر، فهیم ته وویل: کولای شې چې د ٣٢٢ عدد د ١٠٧۶ له عدد سره جمع کړې؟
فهیم وویل هو، داسې یې جمع کوم:

شاکر وویل: څرنګه پوهیږې چې پوښتنه دې صحیح حل کړې ده او که غلطه؟

	١ ٠ ٧ ٦
+	٣ ٢ ٢
	١ ٣ ٩ ٨

فهیم وویل: ددې کار لپاره د جمعې د اجزاوو ځایونه بدلوو او د جمعې عملیه سرته رسوو.
څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عین عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحیح دی.

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بیا یې وآزمایئ.

	٢ ٣ ۴ ۵
+	١ ٠ ٢ ٣

	١ ٠ ٨ ٦ ٠
+	٢ ٨ ٠ ١ ۵

	٢ ٩ ٧ ٦ ۴
+	۵ ٠ ٢ ٣ ۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې عددونه لومړی جمع او بیا يې امتحان کړئ.

٣٧٦٤	٧٦٥٠	١٧٨٩١
+ ١٥٣٢١	+ ٦٣٤٢٥	+ ٧١٨٦٤

۲. د ۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه يو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه يو له بل سره جمع او امتحان يې کړئ.

۴. په يوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منيو نيالګي وه، په نومـوړي بڼ کې ۱۶۷۴۵ نور نيالګي يې کينول شول اوس په بڼ کې څو نيالګي موجود دی. په دوه ډوله يې ځواب په لاس راوړئ.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بيايې وآزمايئ.

١٦٤٢	٧٠٠٤٢
+ ٨٦٠٧	+ ٢٠٨٠٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل
د تفريق عمليه

نهم لوست: له يو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريق

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفريق عمليه سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

حميده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانيو يې قلم او کتابچه واخيستل اوس د حميده سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

يا :

۹۴	مفروق منه
− ۴۲	مفروق
۵۲	د تفريق حاصل

محسن ۱۳۸ کريته منې لري، که چيرې د هغو څخه ۲۸ کريته منې خرڅې کړي، څو کريته منې به له هغه سره پاتې شي؟

۱۳۸
− ۲۸
۱۱۰

يوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېرې له هغو څخه يې ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
− ۷۸۰
۳۲۰۰

کورنۍ دنده

يوه عبارتي پوښتنه ترتيب او حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	۶۸۹۲۷	۶۷۴۲
۶۹۹۹ _	۵۶۷۰۶ _	۱۰۳۰ _

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۷۶۵
۲۶۴۲ _	۱۷۳۱۰ _	۲۶۴۲ _

۱- د اووه اویا زره له عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۹۷۸
۱۷۱۳۲ _	۱۸۴۷ _	۱۸۴۷ _

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کـوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته رسولای شي.

څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسي د یـویزو لـه مرتبې څخه لسیزو ته او یو سـلي د لـسیزو لـه مرتبـې څخـه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یولسي د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سـلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې پـه حـل کـې لـه هغـه څخه کار واخلئ.

۲	۱۴	۱۲
۳	۵	۲
۱	۷	۵
۱	۷	۷

فعالیت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۳۰۰۰۶ \\ -\ ۱۱۲۴۸ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۳۵۸ \\ -\ ۶۳۵۹ \\ \hline \square \end{array}$$

کورنی دنده

$$\begin{array}{r} \square \\ -\ ۹۹۹۱ \\ \hline \end{array}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- په چوکاټ کې دوه عددونه یو له بل سره جمع کړئ

۸۴۰ او ۷۰۳

۶۰۷ او ۵۸۳

۱۰۴ او ۱۱۱

۲۵۶۴ او ۸۴

۱۰۰ او ۲۱۳

۳۷۲ او ۶۴۱

۲- په چوکاټ کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ، د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۴۸۱ او ۱۷۳۲

۱۰۰۰ او ۹۷۸

۳۲۵ او ۷۸۶

۱۹۲ او ۶۴۰

۳۰۰۵ او ۱۰۹

۱۷۶ او ۸۷

۳- ۱۸۰ کسانو چې سرې او شنې جامې یې اغوستې وې، د څغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ، که چېرې ۹۲ تنو یې سرې جامې اغوستې وي څو تنو یې شنې جامې اغوستې دي؟

کورنۍ دنده

په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که چېرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمېر معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي، ۲۳۰ تنه یې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمېر څو تنه دی؟

۵- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و، که چېرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي، نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

٦- که چېري د دریم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې که په دواړو ټولګیو کې ۲۰ نجونې وي، په دواړو ټولګیو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

۷- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دي، که چېرې په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

۸- د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسې حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی ؟

کورنۍ دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لومړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د جمعې حاصل څخه هر یو د جمعې جز تفریق کړئ.

۱ ۲ ۴ ۱
۸ ۱ ۲ +

۱۰- احمد یو خوراک، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړ او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړې، که چیرې د یو خوراک کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي څو افغانۍ بیرته ورکړي؟

۱۱- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۲- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ او حل یې کړئ، بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

۱- ۱۰۹ + ۶۱۳ + ۷۸ = ☐

۲- ۴۰۳۹ + ۷۰۴۷ + ۲۰ = ☐

۳- ۸۱۱۰ − ۶۱۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم يو يې لوی او کوم يې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفريق کړئ.

۱۴- د لاندې پوښتنو تش ځايونه د <، = او > په مناسبو نښو سره ډک کړئ.

۷۶۴۲ ☐ ۲۳۴۵۱

۴۳۲۱۶+۳۰۴ ☐ ۴۳۵۲۰

۴۳۵۲۰-۳۰۴ ☐ ۴۳۲۱۶

۸۷۹۸۶ ☐ ۷۸۴۳۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۷۶۴۲۱ \\ -\ ۶۷۸۴۰ \\ \hline \end{array}$$

______

$$\begin{array}{r} ۱۸۰۴۲ \\ -\ ۸۷۲۴ \\ \hline \end{array}$$

______

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۲۴۶۸ \\ \hline \end{array}$$

______

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۷۶ \\ -\ ۹۳۲۷ \\ \hline \end{array}$$

______

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم لوست

د تفریق د عملیې ازمایل

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي چې د تفریق پوښتنه يې په سمه توګه حل کـــړې ده او که نه

د دې لپاره چې باوري شو د تفریق پوښتنه مو په سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

د تفریق د عملیې د ازمایلو لپاره لومړی د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کوو، که چېرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه سمه ده او له هغه پرته غلطه ده.

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمايئ.

۸۴۴۷	۷۶۲۹
_۶۲۴۵	_۴۵۵۲

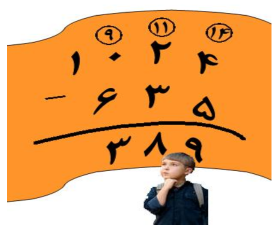

هر زده کوونکی دې په خپله يوه پوښتنه وليکي او حل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې کړي بيا دې وآزمويي.

پوښتنې:

۱- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
$$\begin{array}{r} ۶۴۲۰ \\ -\ ۱۸۴۰ \\ \hline \end{array}$$

ب:
$$\begin{array}{r} ۷۳۲۵ \\ -\ ۱۹۷۶ \\ \hline \end{array}$$

ج:
$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۹۹۹۹ \\ \hline \end{array}$$

۲- يوه بڼوال ۱۰۸۰ نيالگي وپلورل، ۲۱۰ نيالگي له هغه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نيالگي درلودل؟

۳- يوه مال دار ۱۲۰۰۰ ميږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ ميږې وپلورلې، معلوم کړئ چې څو ميږې ورسره پاتې دي؟

۴- يوه دکان دار په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانيو توکر پلورلی دی، که چېرې په لومړۍ ورځ يې د ۱۰۸۰۰ افغانيو، په دويمه ورځ يې د ۱۶۰۷۰ افغانيو او په دريمه ورځ يې د ۳۸۰۰۰ افغانيو توکر پلورلي وي، د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- يو تن مامور په مياشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي، که چېرې په ۹۰۰ افغانۍ اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرايه ورکړي، څو افغانۍ له هغه سره پاتې کيږي؟

کورنۍ دنده

يوه بزگر په يو کال کې ۵۰۰ منه د غنمو حاصل، ۲۰۰ منه يې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم بايد وپلوري تر څو خپلې نورې اړتياوې بشپړې کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کوونکي به د عددونو خط وپیژني او په ترتیب سره به عددونه په هغه باندې ولیکلای شي.

فعالیت

۱ـ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په ګټه اخیستني سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ.

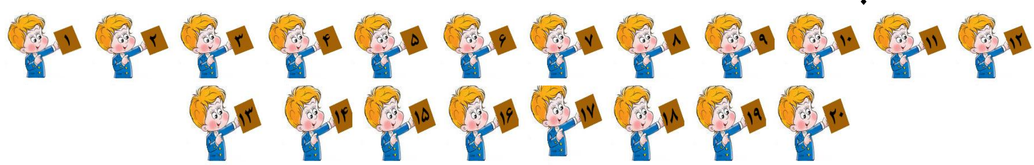

۱		۳			۶				۱۰		۱۲			۱۵			۱۸		

۲ـ د پورته ډک شوي جدول څخه په ګټه اخستني سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی، په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد ولیکئ.

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادیږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادیږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳، عددونه داسې ترتیب کوو.

۲، ۱، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطې په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتیب سره عددونه له کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي، نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښيي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو، څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ.

۵- د لاندې عددونو عددي خط نقطې په نظر کې ونیسئ، عددونه په ترتیب سره د کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

کورنی دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

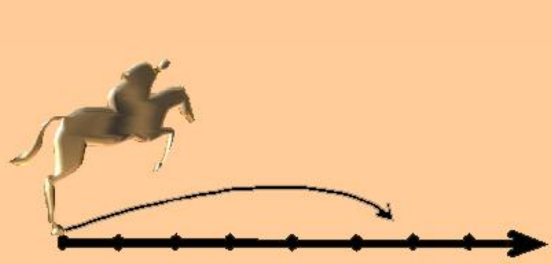

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي به لسونو ته نژدې عددونه یعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰، ۴۰ ، .... ته نژدی عددونه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توگه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟یعنې۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري، څرنگه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او له ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د ۳۰ عدد په نسبت د۲۰ عدد ته نژدې دی، نوموړې ۲۲ د ۲۰ په نژدې والی کې حساب وو.

فعالیت: آیا د۲۵ عدد ۲۰ ته نژدې دی او که ۳۰ ته؟

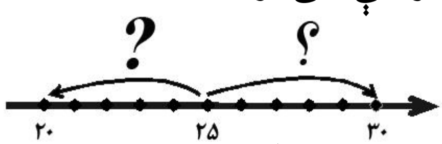

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پیښه شي، موږ وایو دواړو ته یو شان فاصله لري.

پوښتنې:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته نژدې دی؟ جلا جلا یې ولیکئ او کوم عدد د۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراته دي کوم عددونه چې ۴۰ ته نژدې دي؟ ویې لیکئ!

کورنی دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم عددونه ۹۰ او کوم عددونه ۱۰۰ ته نژدې دي جلا، جلا یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو خط ته په پاملرنې سره د حل شوي مثال په توګه لاندې عددونه کوم عددونه ٦٠ او کوم عددونه ۷۰ ته نژدې دي.

مثالونه:

٦١	٦٠	٦٧		٦۴	
٦٩	۷۰	٦۳		٦٦	

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې ونیسئ، کوم عددونه ۴۰ ته او کوم عددونه ۵۰ ته نژدې دي؟

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته نژدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ.

--- --- ---

--- --- ---

۴- د ۴۰ او ٦۰ په منځ کې څو عددونه ۵۰ ته نژدې دي؟ په ترتیب سره یې ولیکئ.

کورنۍ دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونو څخه کوم عددونه او یا او کوم یې اتیا ته نژدې دي؟ په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

په عددي خط باندې د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکي به وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

د ١٣=٥+٨ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.
لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د صفر څخه د ٨ واحدونو په اندازه ښی خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د ٥ واحدونو په اندازه ښی خواته حرکت کوو، لیدل کیږي چې د ١٣ عدد ته رسیږو، دا عدد د ٨ او ٥ عددونو د جمعې حاصل ښیي.

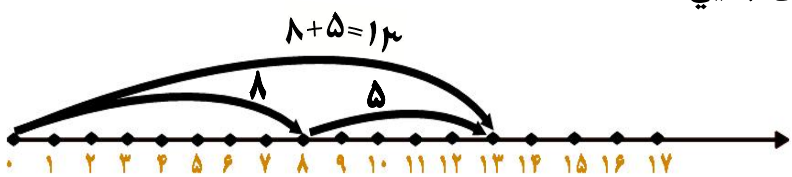

٨+٥=١٣

د لاندې شکلونو له مخې د هر یوه ریاضي افاده ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ.

—— + —— = ——

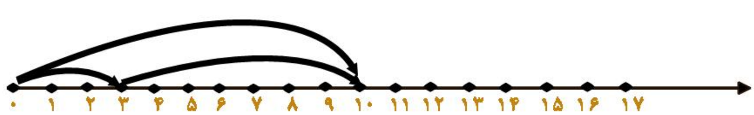

—— + —— = ——

کورنۍ دنده

لاندې عملیې د عددونو د خط پر مخ باندې سرته ورسوئ.

٧ = ۴+٣ ٩= ۶+٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

غواړو د عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو چې د ۵ عدد راښيي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په ریاضي کې هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

فعالیتونه

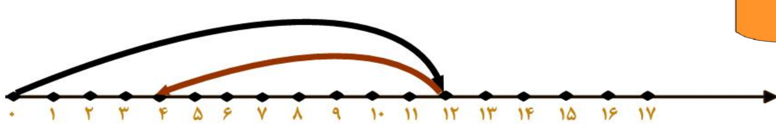

۱۲ - ۸ = ۴

۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره دلاندې شکلو نوله مخې د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیې سرته ورسوئ.

□ − □ = □

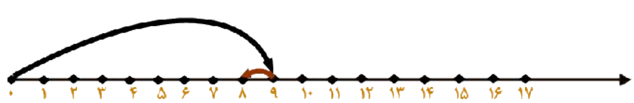

□ − □ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د لاندې تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وښیاست؟

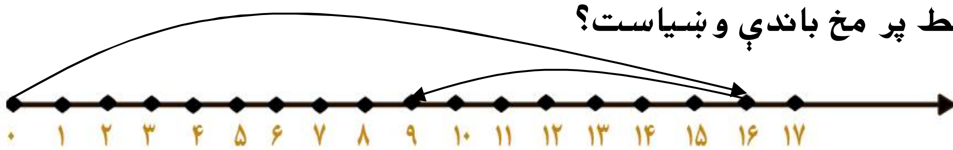

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

کورنۍ دنده

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

۷-۴=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړسم لوست: د ضرب دعملیې پیژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عملیه چې د څو مساوي عددونو د جمعې لنډې طریقې په مفهوم وپوهېږي.

فعالیتونه

لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب وواياست:

۱- په دوه ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي او ټولې څو کیږي؟

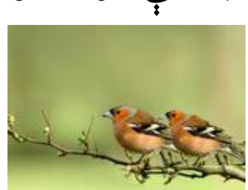

۲- په لاندې تصویر کې څو ګلدانۍ وینئ او په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کیږي؟

لومړی مثال:

څو قابه وینئ، په هر قاب کې څو دانې ناکه دي او د ټولو ناکو شمېر څو کیږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عملیه کې د ۲ رقم ۴ واري لیدل کیږي، په دې معنا چې: ۴ واري ۲ د ۸ سره مساوي کیږي او د ضرب په شکل یې داسې لیکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کیږي، ۲ ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم مثال: د لاندې عددي خط په مخ باندې د ضرب افاده په پام کې نیسو:

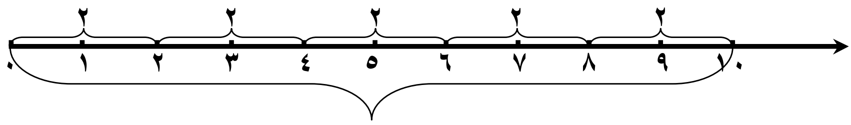

۲+۲+۲+۲+۲=۱۰

۲×۵=۱۰

درېیم مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وینئ، ټول څو ستوري کېږي؟

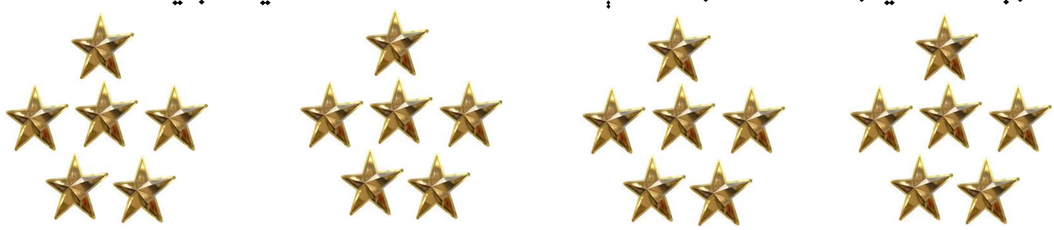

۶+۶+۶+۶=۲۴

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو: ۶×۴=۲۴

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې ولیکئ.

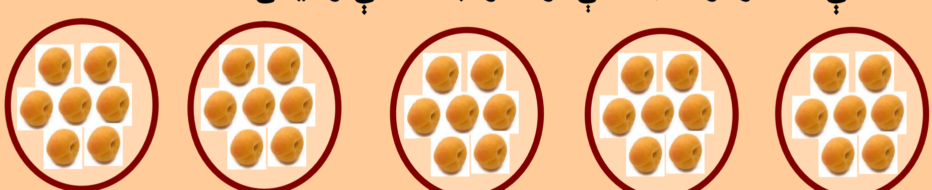

۲- د چاپېریال د موادو په واسطه د ۴×۳ افاده د جمعې په شکل وښیاست!

۳- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ × ___ = ___

کورنۍ دنده

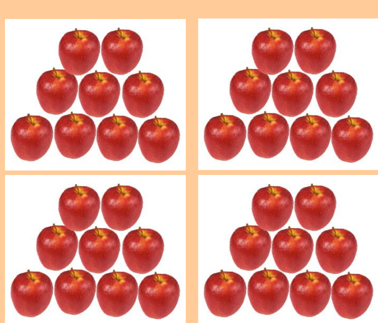

مخامخ شکلونه په نظر کې ونیسئ، د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

___ + ___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمي

تاسو په دویم ټولګي کې د یو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لاندې پوهیدو لپاره د ۶۳× ۵ د ضرب حاصل له نظره تیر وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د یویزو له رقم یعنې ۳ سره ضربوو چې ۱۵ کیږي، د ۵ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسیزو د مرتبې دعدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

```
 (۱)
  ۶۳
×  ۵
----
   ۵
```

اوس ۵ د لسیزو په مرتبه یعنې ۶ کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۳۰ کیږي او د حاصل سره (۱) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

```
 (۱)
  ۶۳
×  ۵
----
 ۳۱۵
```

فعالیتونه

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ۶ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ۶ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ۶ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځایونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په ګټه اخستنې سره په مناسبو عددونو ډك كړئ.

	×	۴	=	١٦			×	٣	=	٢٧			×	٢	=	١٨
۵	×		=	٣۵		۴	×		=	٢۴		٣	×		=	٢۴

۲- د كیڼ لوري د جدول له بشپړولو وروسته د ښي لوري د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو ډك كړئ.

۵	×	۵	=	٢۵
٦	×	۵	=	
٧	×	۵	=	
٨	×	۵	=	
٩	×	۵	=	
١٠	×	۵	=	

۵	×	۵	=	٢۵
۵	×	٦	=	
۵	×	٧	=	
۵	×	٨	=	
۵	×	٩	=	
۵	×	١٠	=	

کورنی دنده

له لوبیا، وړو ډبرو او یا د چاپیریال له نورو توكو څخه په ګټه اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

×	١	٢	٣	۴	۵	٦	٧	٨	٩	١٠
١										
٢										
٣										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملرنه وکړئ!

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

کورنۍ دنده

د جدول له مخي دې د ٦ او ٧ عددنو ژبني ضرب له ياده زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ژبني ضرب څخه په ګټه اخيستني سره لاندي تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

۴ × ۷ = ☐	۴ × ☐ = ۲۴
۷ × ☐ = ۴۹	☐ × ۶ = ۲۴
۶ × ☐ = ۳۶	☐ × ۷ = ۲۸
☐ × ۷ = ۴۹	۷ × ☐ = ۳۵
۷ × ☐ = ۵۶	۶ × ۵ = ☐
☐ × ۶ = ۵۴	☐ × ۶ = ۴۲
۹ × ۷ = ☐	۶ × ☐ = ۴۸
۶ × ☐ = ۵۴	☐ × ۷ = ۵۶
☐ × ۷ = ۶۳	۷ × ۶ = ☐
☐ × ۶ = ۴۸	☐ × ۵ = ۳۵

کورنۍ دنده

لاندي عددونه ضرب كړئ.

۵ × ۸ = ☐	۴ × ۹ = ☐	۳ × ۷ = ☐
۸ × ۵ = ☐	۹ × ۴ = ☐	۷ × ۳ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳ × ۸ = ☐	۴ × ۷ = ☐
۸ × ۳ = ☐	۷ × ۴ = ☐
۴ × ۸ = ☐	۵ × ۷ = ☐
۸ × ۴ = ☐	۷ × ۵ = ☐
۵ × ۸ = ☐	٦ × ۷ = ☐
۸ × ۵ = ☐	۷ × ٦ = ☐

۳- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۲ × ۶ = ☐	۶۴ × ۷ = ☐
۴۶ × ۶ = ☐	۷۶ × ۷ = ☐

کورنی دنده

د ۸ او ۷ ژبنې ضرب جدول په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

د ۸،۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په ژبني ضرب پوه شي او په ورځني ژوند کې ورڅخه ګټه واخلي.

د ژبني ضرب لاندې هريوه جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

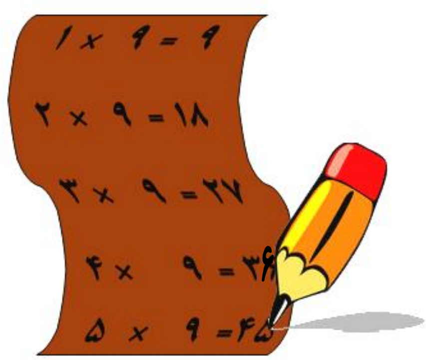

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې وليکي او ياد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

١- د ٨ ژبني ضرب ځخه په ګټه اخستنې سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

٨			٢۴				٥٦		٨٠

٢- د ٩ او ٧ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

٩	١٨		٣٦					٨١	

٧		٢١			۴٢			٦٣	

٣- په یوه بڼ کې ٨ هلکان د مڼو په ټولولو بوخت دي، که چېرې هر هلك ٧ دانې مڼې ټولې کړې وي، معلوم کړئ چې ټولې یې څو مڼې ټولې کړې دي.

یادونه: لاندې مثال په پام کې ونیسئ.

٣×٨=٢۴ یا ٨×٣=٢۴

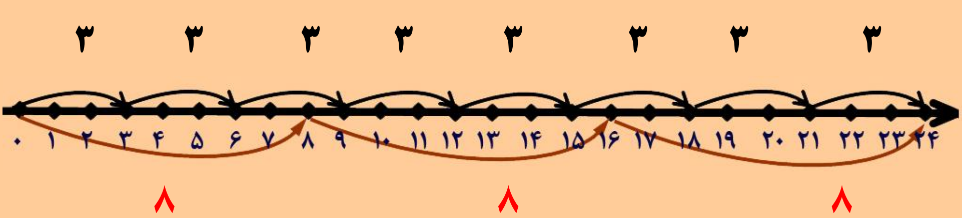

د پورته مثال سره سم لاندې پوښتنې په عددي خط باندې حل کړئ.

الف: ٢×٩=١٨ ٩×٢=١٨

ب: ٦×۴=٢۴ ۴×٦=٢۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

$$\begin{array}{r} ۴۷ \\ \times \quad ۸ \\ \hline ۳۷۶ \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۱۲۸ \\ \times \quad ۹ \\ \hline ۱۱۵۲ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۱۴ \\ \times \quad ۷ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۲۴ \\ \times \quad ۹ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۳۸ \\ \times \quad ۸ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۷۸ \\ \times \quad ۹ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۹۸ \\ \times \quad ۷ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۲۸۹ \\ \times \quad ۸ \\ \hline \square \end{array}$$

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضیکي افادې ولیکئ.

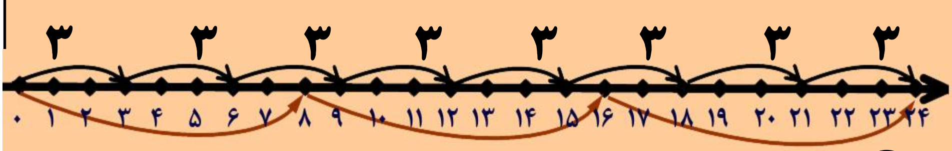

کورنۍ دنده

تول زده کوونکي دې د۸، ۹ او ۱۰ ژبني ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

د (۱ - ۱۰) پورې د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپېژني او له هغه څخه ګټه واخستلای شي.

لاندې د ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخېستنې طریقه:

د ۵ × ۴ د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ لیکې د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کیڼ لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښۍ خواته حرکت ورکړئ، په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي، کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵ × ۴ د عملیې د ضرب حاصل دی. یعنې: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د جدول څخه په ګټې اخېستو سره ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې ولیکئ.

۵×٦=	□	۱۰×۱=	□
۷×۸=	□	٦×۸=	□
۹×٦=	□	۴×۸=	□

۲- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه یې د ژبنې ضرب په جدول کې پیدا کړئ.

۴	٦	۵	۹	۸	۷
۵ ×	۸ ×	۷ ×	٦ ×	۸ ×	٦ ×
□	□	□	□	□	□

۳- په متناوب ډول ، اته ، اته وشمېرئ او تش ځایونه پرې ډک کړئ.

	۷۲		٥٦			۳۲			۸

۴- د ژبنې ضرب څخه په ګټې اخستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

□	□	۹	۹	□
۰ ×	۹ ×	٦ ×	□ ×	٦ ×
۰	۷۲		۴۵	۰

۸	۸	٦	۷
□ ×	□ ×	□ ×	□ ×
۰	۸	۵۴	۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸ ،٦ او ۴ عددونو کې ډېر لوی عدد له ډېر کوچني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

٦- لطيفې ۹ قطعې تباشير راواخيستل که چېرې په هرې قطعې کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمه تباشير اخيستلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۱۴ × ۷

۱۵ × ۸

۲۲ × ۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوويشتم لوست

د ضرب په عمليه کې د بدلون خاصيت

هدف: زده کوونکي به د ضرب په عمليه کې د بدلون په خاصيت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصيت سر ته ورسوي.

مثال: تاسو پوهېږئ چې : ٦+٦+٦+٦+٦=٣٠

يا:

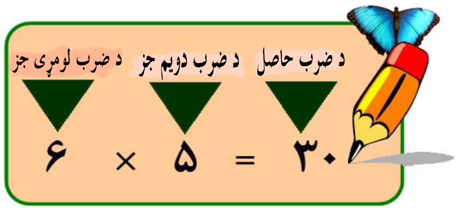

اوس غواړو چې د ۵ عدد ٦ واري جمع کړو.

٥+٥+٥+٥+٥+٥=٣٠

يا:

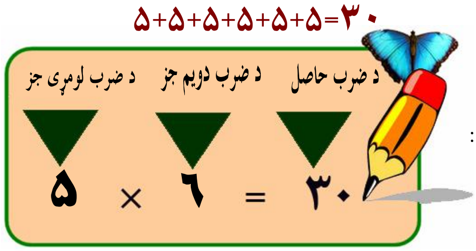

د دوو پورتنيو افادو له پرتله کولو څخه دا نتيجه اخستل کيږي چې د ضرب د اجزاوو د ځايونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. يعنې:

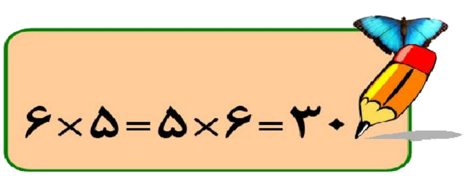

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د ۵٦= ☐ ×۷ افاده په نظر کې و نیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ـــــــــــــ

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ـــــــــــــ

ج: د ۵٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ ـــــــــــــ

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

۲- د ۵٦ =۷× ☐ په افاده کې .

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ـــــــــــــ

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ او وواياست چې څه توپیر لري؟

د: کومه پایله چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلې په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

کورنۍ دنده

د نمونې په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

نمونه:

۷	×	۶	=	۶	×	۷	=	۴۲
۶	×		=		×	۶	=	۵۴
۷	×	۸	=		×	۷	=	۵۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د کین لوري د ضرب څخه په ګټې اخستنې سره د ښي لوري د ضرب تش ځایونه بشپړ کړئ.

۶ × ۷ = ☐	⟷	۷ × ☐ = ۴۲
۹ × ۷ = ☐	⟷	☐ × ۹ = ۶۳
۳ × ۸ = ☐	⟷	۸ × ☐ = ۲۴
۶ × ۴ = ☐	⟷	☐ × ۶ = ۲۴
۷ × ☐ = ۲۱	⟷	۳ × ☐ = ۲۱

۲- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

الف: ☐ × ۴ = ۴

ب: ۶ × ☐ = ۰

ج: ۷ × ☐ = ۷

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنی دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل یې بدلون ونکړي.

☐ × ۴ = ۴ × ۷ = ☐

۸ × ۴ = ☐ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول

هدف: زده کوونکي به په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول د یوې آسانې طریقې په توګه وپېژني.

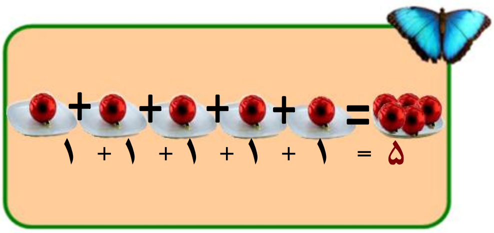

په لنډ ډول داسې لیکل کیږي.

$$۱×۵= ۵$$

کولای شو چې د ضرب عملیه په لاندې ډول هم ولیکو.

په پورته شکل کې ۵ دانې مڼې یو وارې وینو نو د ضرب عملیه یې داسې لیکو.

$$۱×۵= ۵$$

له پورته دوو عملیو څخه دا نتیجه لاس ته راځي، که چیرې (۱) په هر عدد کې او یا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل یې په خپله هم هغه عدد دی ، نو لیکلی شو چې:

$$۱ × ۸ = ۸$$

$$۸ × ۱ = ۸$$

$$۴ × ۱ = ۴$$

$$۱ × ۴ = ۴$$

$$۶۴ × ۱ = ۶۴$$

$$۱ × ۶۴ = ۶۴$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په تشو ځایونوکې د حل شوي مثال په ډول مناسب عددونه ولیکئ.

مثال : ۱ × ۹ = ۹

۱ × ۱ = □	۱ × ۷۱ = □	۱ × ۱۸۲ = □
□ × ۱ = ۱۲۷۸	□ × ۲۵۴ = ۲۵۴	□ × ۴۲۰ = ۴۲۰
۲۷۸۱ × ۱ = □	۱۹۴ × ۱ = □	۳۰۷ × □ = ۳۰۷
۱ × □ = ۲۷۶۴	۷۰۰۲ × ۱ = □	۴۰۰۵ × □ = ۴۰۰۵
۶۰۱ × ۱ = □	۷۶۴۰ × □ = ۷۶۴۰	□ × ۲۶۵ = ۲۶۵

کورنی دنده

زده کوونکي دې د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

۱ × ۷۴۰ = ?	۱۸۴ × ۱ = ?	٦۱ × ۱ = ?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

مثال۱: ۵۰= ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوي دي.

۱۰×۵ =۵۰

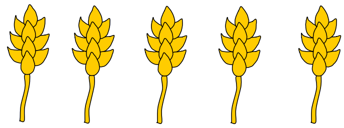

مثال۲: ۷۰=۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

۱۰ اووه واري جمع شوي دي.

۱۰×۷=۷۰

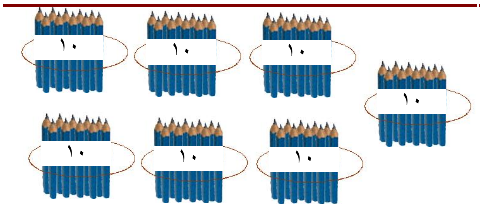

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي، که چیرې ۱۰ په هر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښی خواته یو صفر لیکو یا په لنډ ډول د هم هغه عدد ښی خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.

فعالیت: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنی دنده

په یو رقمي عددونو کې د (۱) عدد ضرب او په یو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځایونو کې ولیکئ او نتیجه یې ولیکئ چې یو له بل څخه څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه عدد کې د ۱۰۰ ضربول:

لومړی مثال:

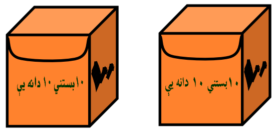

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلې ۱۰۰ لیدل کیږي. ۲۰۰=۲×۱۰۰

دویم مثال:

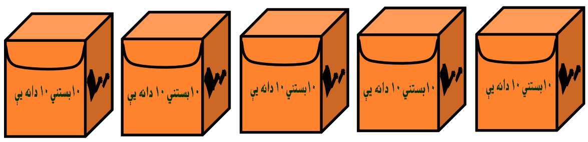

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ =۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنیو عملیو او شکلونو څخه نتیجه لاس ته را ځي، که چیرې ۱۰۰ په یوه عدد کې یا یو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ځای کې ولیکو او ښي خواته یې دوه صفرونه کیږدو.

دلاندې عملیو د ضرب حاصل پیدا کړئ.

۶ × ۱۰۰ = ?

۶۷ × ۱۰۰ = ?

۲۱۳ × ۱۰۰ = ?

۴۷ × ۱۰۰ = ?

۱۶ × ۱۰۰ = ?

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي:

۱۰۰×۳ ۱۰۰×۴ ۱۰۰×۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې پوښتنې د حل شوو مثالون په څير په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

مثالونه

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰	۱۰۰×۲=۲۰۰

۱:-

	×	۱۱	=	۱۱۰۰
۱۰۰	×		=	۲۵۰۰
	×	۲۰	=	۲۰۰۰
	×	۱۰۰	=	۲۰۰۰

۱۰۰	×		=	۴۰۰
	×	۶	=	۶۰۰
۱۰۰	×		=	۹۰۰
۹	×		=	۹۰۰

۲-یو سړي یوکارتن مڼې په ۱۰۰ افغانۍ وپلورلې، د ۸ کارتنو قیمت ملعوم کړی.

۲-که یو کس په یوه ورځ ۲۵۰ افغانۍ اجوره واخلي، د ۱۰۰ ورځو اجوره یې څو افغانۍ کیږي؟

کورنۍ دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ۱۰۰ پاکټه چاکلېټ وي، معلوم یې کړئ چې په ۷ کارتنوکې به څو پاکټه چاکلېټ موجود وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱ – لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ.

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸۶
۱۰۰ × ۷۶۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ۶۰۴	۶۰۴ × ۱۰

۲ – يوه هټيوال په يوه ورځ کې ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل، که چېرې د يو متر ټوکر بيه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم يې کړئ چې څو افغانۍ يې په لاس راوړې دي.

۳ – که چېرې يوې کورنۍ په يوه مياشت کې د ۱۰۰ افغانيو بوره اخيستې وي، معلوم يې کړئ چې نومړې کورنۍ به په ۱۲ مياشتو کې د څو افغانيو بوره راواخلي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) عدد ونوکې ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل يې يوله بله سره پر تله او نتيجې يې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

در ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي به متر داوږدوالي د واحد په توګه وپیژني او له هغه څخه به په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم، مهرباني وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې جګوالي یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهیمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې ټوکر واخیسته پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشېنې شوه، د هغې د خواشینتیا علت څه وي؟

څرنګه چې لویشتې یوله بله سره توپیر لري او پرده یې د اړتیا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو وواياست چې څه باید وکړو.

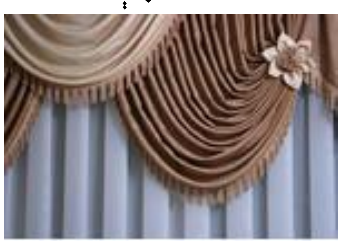

څرنګه چې د نړۍ ټول خلك د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي ومانه چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه: ښوونکی دې دوه تنه زده کوونکي دټولګي مخې ته را وغواړي او یو د بل په واسطه دې دهغوی قدونه اندازه کړي.

پوښتنې:

۱- د خپل ټولګي اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ
۲- ستاسو په ډله کې د کوم یوه د قد اوږدوالی له یو متر څخه زیات دی؟
۳- ستاسو په ډله کې د کوم یوه غړي د قد اوږدوالی له یوه متر څخه کم دی؟
۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟
۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که کم؟
۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوېشتې کم دی؟

کورنی دنده

د خپل کور د یوې کوټې اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورویشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده‌کوونکي به سانتی متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپیژني او په ورځني ژوند کې به له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې تږکر پلورونکي د تږکرد اخیستلو او پلورلو لپاره دیوې فلزي تږتېې څخه کار اخلي، ترکاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې په تږلګې د تختې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړکړی دی، څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د تږلګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي. په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا کم دی، په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو، نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ.

۱۰۰ سانتي متره = ۱متر

=

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ.

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دوو مترو څخه لږ وي، د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ او وواياست چې هر یو څو سانتي متره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و یشتم لوست

د یسي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د یسي متر د متر د جزء په توګه وپیژنې او د اړتیا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

فعالیتونه

له خپل خط کش څخه په کار اخیستنی سره لاندې فعالیتونه سرته ورسوئ.

۱- ستاسو خط کش څو سانتي مترو دی؟
۲- د ۱۰ سانتي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ.
۳- د یوې لښتې یا د کاغذ له ترېشې څخه د ۱۰ سانتیم ترو په اندازه جلا کړئ.
۴- د جلا شوې لښتې یا د کاغذ د ترېشې په واسطه یو متر واټن اندازه کړئ.
۵- و وایاست ستاسو د جلا شوې برخې څو لښتې یو متر کیږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقیقه توګه یې کار سرته رسولی دی ښایې ووایي چې ۱۰ لښتې یا ۱۰ ترېشی یو متر کیږي، هغه دې تشویق شي او پوښتنې دې ورڅخه وشي.

په تاسوکې څوك ویلی شي چې دغه د ۱۰ سانتي مترو لښته په بل څه نامه یادیږي؟

باید وپوهیږئ چې دا د ۱۰ سانتي مترو واټن یو دیسي متر بلل کیږي.

نو ویلی شو:

۱۰ دیسې متره = یو متر ۱۰ سانتې متره = ۱ دیسې متر

پوښتنې:

۱- ۴ متره څو دیسې متره کیږي؟
۲- د کریم د قد اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی، د کریم د قد اوږدوالی په دیسي متر سره معلوم کړئ؟
۳- و وایاست چې ۱۲۵ سانتي متره څو دیسي متره او څوسانتي متره کیږي؟

کورنۍ دنده

د یو دیسي متر جلا شوي لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د یوه وره سور اندازه کړئ او ووایاست چې څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و يشتم لوست

ملي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې ملي متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

فعاليتونه

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

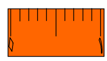

دا شکل د يوه سانتي متر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوی دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

٥ ملي متره = ۱ سانتي متر کيږي

لومړی مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي ؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دی، نو ۲ سانتي متره مساوي کيږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

يا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

دويم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

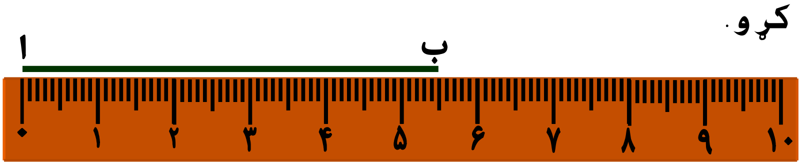

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سمږدو ليدل کيږي چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتي مترو څخه ۵ ملي متره زيات دی، نو وايو چې ددې قطعه خط اوږدوالی ۵ سانتي متره او ۵ ملي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عمومي توګه ليکلی شو چې:

١٠ ديسي متره = ١ متر

١٠٠ سانتي متره = ١ متر

١٠٠٠ ملي متره = ١ متر

١٠ سانتي متره = ١ ديسي متر

١٠ ملي متره = ١ سانتي متر

د حل شوي مثال څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

١. ۴ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟
٢. ٦ سانتي متره څوملي متره کيږي؟
٣. د خپل خط کش څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې قطعه خطونه اندازه کړی او وواياست چې هر يو څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

۴. د ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړئ
۵. يو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ٢ ملي متره کم وي.

کورنۍ دنده

٣ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۴ ديسي متره څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه ویشتم لوست

کیلو متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د متر څخه لوی واحد، (کیلو متر)وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه، پلار جانه کوچني واټنونه(فاصلې) مو ددیسي متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کولای شو؟ پلار یې ځواب ورکړ، زویه، لوی واټنونه لکه: د ښارونو او هیوادونو تر منځ واټنونه د کیلو متر په واسطه اندازه کیږي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ، زر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي. یعنې: ۱۰۰۰ متره = ۱کیلومتر

مثال: که چیرې د دوو ښارونو ترمنځ واټن ۶ کیلو متره وي، نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

۶۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰متر+۱۰۰۰متر

۶۰۰۰متر = ۶×۱۰۰۰

په پورته مثال کې سربېره پر دې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په رابطه پوه شوو، که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په حاصل کې د هم هغه عدد ښی خوا ته درې صفرونه ولیکو.

پوښتنې:

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲کیلو متره څو متره کیږي؟

کورنی

۱- د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

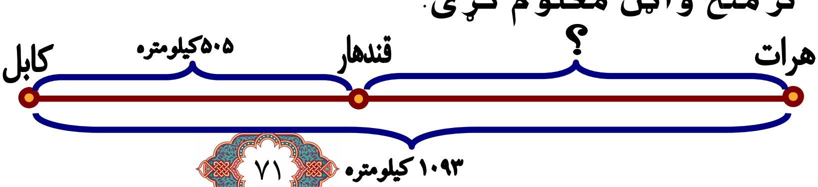

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اته و یشتم لوست: نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط

هدف: زده‌کوونکي به نقطه، قطعه خط، نیم خط(شعاع) او مستقیم خط وپیژني او یو له بله سره یې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه، وکړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ، نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

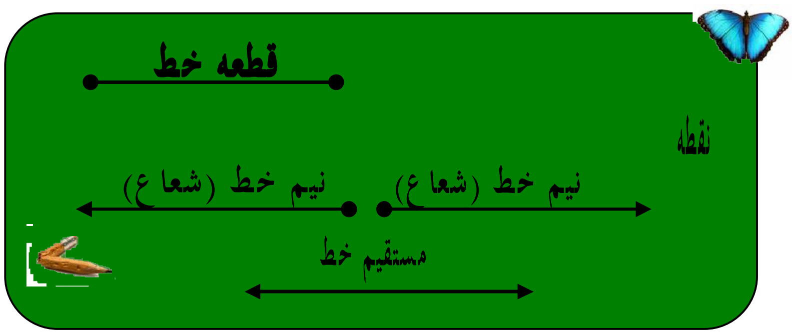

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

۱- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اینښودل شوې ده څه نومیږي؟

۲- د (ا) ●———● (ب) شکل دڅه په نامه یا دیږي؟

۳- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو، څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې شکلونو کې څو قطعه خطونه وجود لري؟

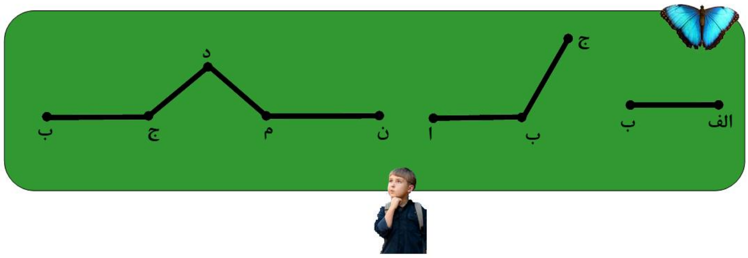

۵- که چیرې د (ا ب) قطعه خط تر ښی او کیڼې خواته امتداد ورکړو، کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چېرې د (ب) له نقطې څخه ښی خوا ته یو مستقیم خط رسم او ادامه ورکړو، کوم شکل لاس ته راځي؟ رسم يې کړئ.

کورنی دنده

- زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نو مونه دې ولیکي.

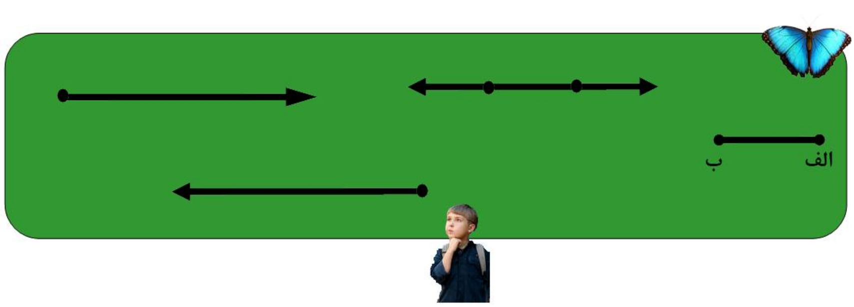

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې وټاکئ او بیا يې په مستقیمه توګه یو له بل سره ونښلوئ، په دواړو نقطو باندې نومونه کیږدی. یعنې ۱، ب، وواياست چې دا خط په څه نامه یادیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- لـه دې شـکلونو څخـه کـوم يـو يــې مــستقيم خــط، کـوم يـو يې نـيم خط(شعاع) او کوم يو يې قطعه خط دی؟

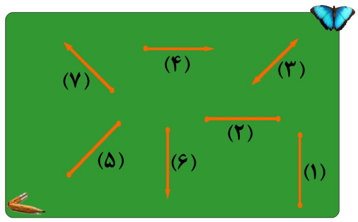

د لومړي پوښتنې شکلونه په نظر کې ونيسئ، د شکلونو لـه مخـې لانـدې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: آیا يو مستقيم خط او يوه شعاع يوله بله توپير لري؟

ب: يوه شعاع او يو قطعه خط يو له بل سره څه توپير لري؟

ج: يو قطعه خط او يو مستقيم خط يو له بل سره څه توپير لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقيم خطونه او څو قطعه خطونه دي؟

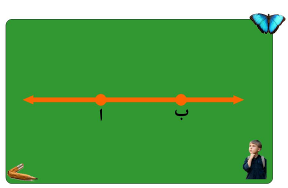

کورنی دنده

په لاندې شکل کې څو قطعه خطونه ليدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه يې وښياست.

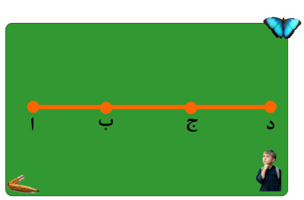

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کوونکي به مستقیم، منکسر او منحني خطونه وپيژني او يو له بل سره يي توپير وکړاى شي.

فعاليتونه

د چو کاټ د شکلونو نمونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې يې رسم کړئ.

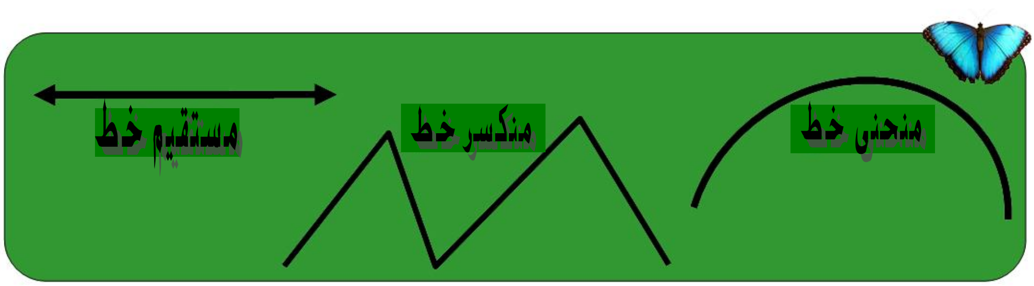

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست.

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم يو منکسر خط دی او کوم يې منکسر خط نه دی؟

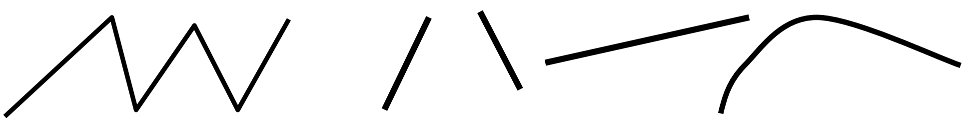

ب: ستاسو د مېز يوه څنډه يا د کتاب يوه څنډه مستقيم خط دی او که منحني خط؟

ج: د ا ⟵⟶ ب او ج ⟵⟶ د شکلونه يو له بل سره څه توپير لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د دوارو د لاسونو په واسطه ښه کش کړئ، کوم خط ښيي؟ که چېرې کش يې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط ښيي؟
هـ: په خپل ټولګي کې د څوشيانو نمونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

۱- لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ، هر يو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نمونه يې وليکئ.

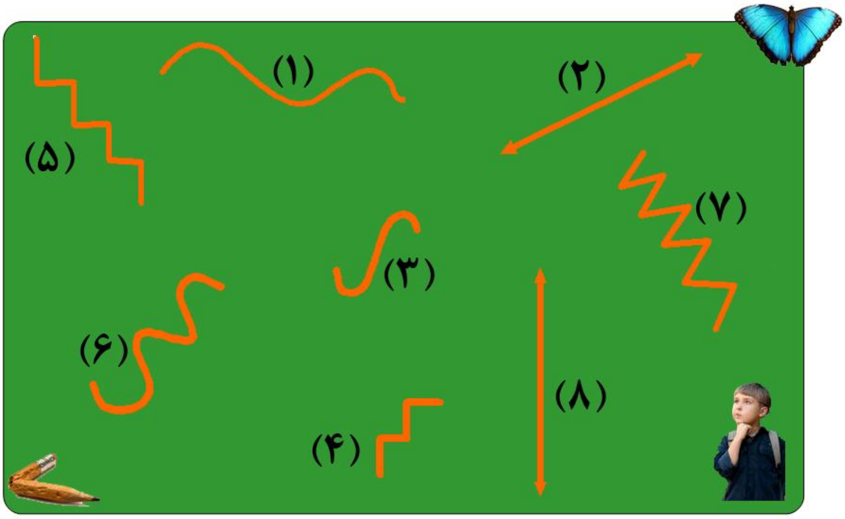

۲ - د خپل چاپيريال د هغو شيانو او شکلونو نمونه په خپلو کتابچو کې وليکئ چې د منکسر، منحني او مستقيم خطو نو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیرشم لوست

د زاویو ډولونه

هدف: زده کوونکي به زاویه او د هغي ډولونه وپیژني.

فعالیتونه

تاسو له لاندې شکلونو سره پيژند ګلوي لرئ.

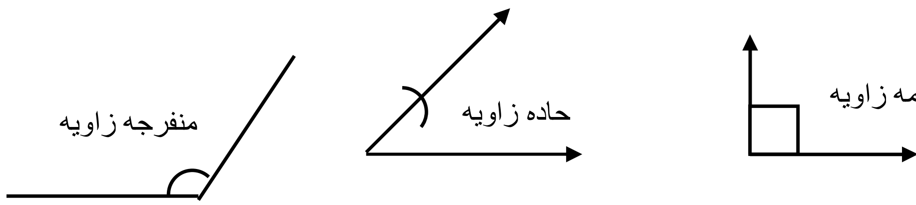

اوس غواړو چې قايمه زاويه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په ګټې اخيستني سره نورې زاويې وپيژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر يو يوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونيسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوى کاغذ په يو بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې په يو بل باندې منطبق راشي.

ج: د قات شوي کاغذ کنج يوه قايمه زاويه جوړوي.

د: قات شوي کنج د کاغذ په مخ باندې کيږدئ او زاويه رسم کړئ.

هـ: خپلې رسم کړې زاويې ته پاملرنه وکړئ او وواياست چې د لاندې کومې يوې زاويې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له کومې زاويې څخه لويه او کومې يوې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

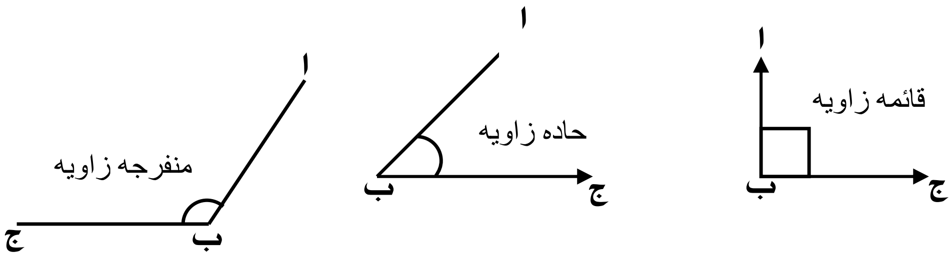

په پورته شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قايمې زاويې سره برابره، حاده زاويه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاويه له هغې څخه لويه ده.

کورنی دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له يوې ټوټې څخه قايمه زاويه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او د هغو له زاویو سره یې پر تله کړئ.
وواياست چې هر یو شکل څو زاویې لري او د هر شکل نوم ولیکئ.

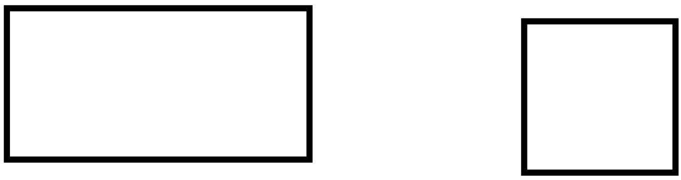

له پرتله کولو وروسته به تاسو ووینئ چې مربع د څلورو قایمو زاویو لرونکې او مستطیل هم څلور قایمې زاویې لري. اوس وواياست چې د هغو تر منځ توپیر څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې څخه کار واخلئ او په لاندې شکلونو کې حاده، قایمه او منفرجه زاویې وښیاست.

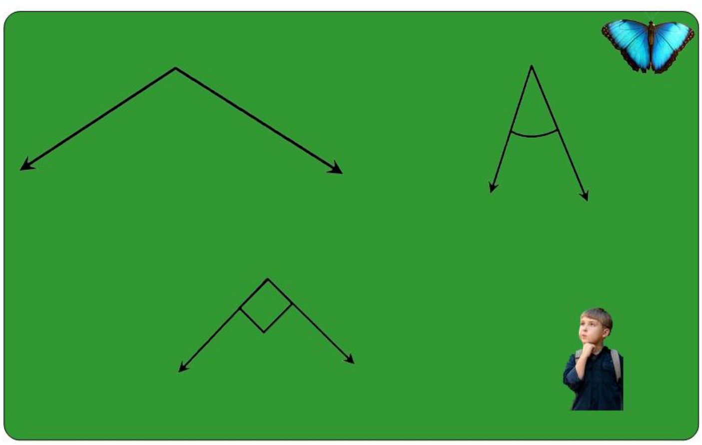

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قايمې جوړې کړې زاويې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاويې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قايمې زاويې ليدل کيږي او دهغو حاده او منفرجه زاويې هم وښياست.

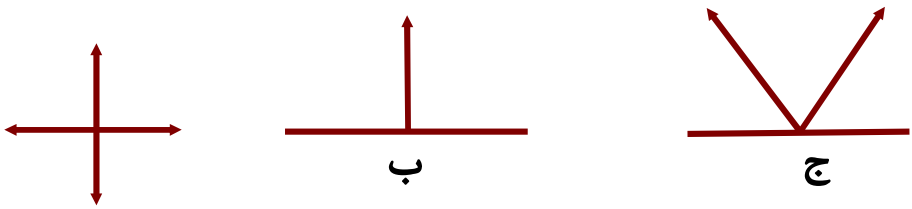

۴- په لاندې شکلونه کې څو حاده زاويې، څو منفرجه زاويې او څو قايمه زاويې ليدل کيږي.

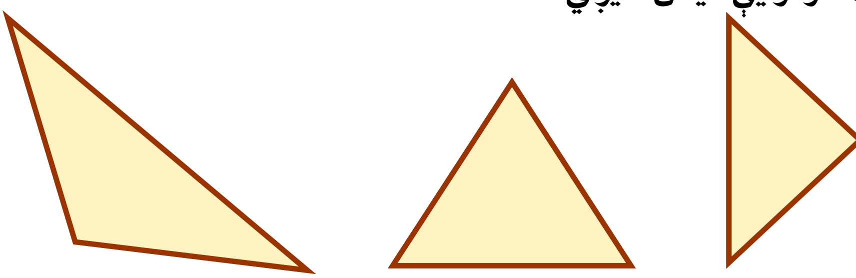

کورنۍ دنده

د خپل ټولګي او کور ځينو اسبابونو ته ښه ځير شئ، په نوموړو اسبابو کې (حاده، قايمه او منفرجه) زاويې چې په نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو دېرشم لوست

خلاص او تړلي شکلونه

هدف: زده کوونکي به خلاص او تړلي شکلونه وپېژني او يو له بله سره يې توپير او تشخيص کړي.

فعاليتونه

پاملرنه وکړئ:

دا يو خلاص شکل دی او دا 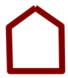 يو تړلی شکل دی. دا 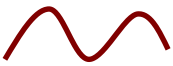 يوه خلاصه منحني او دا يوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې تړلي او خلاص شکلونه وښياست.

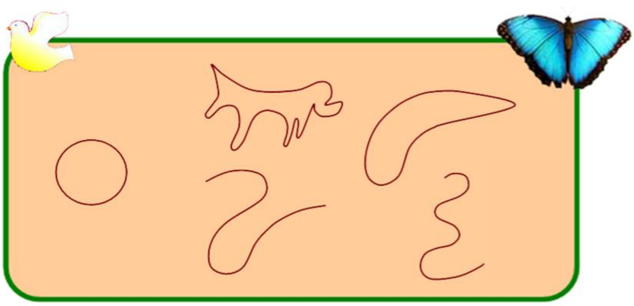

۲- په لاندې شکلونو کې کوم يو خلاص او کوم يو تړلی دی؟

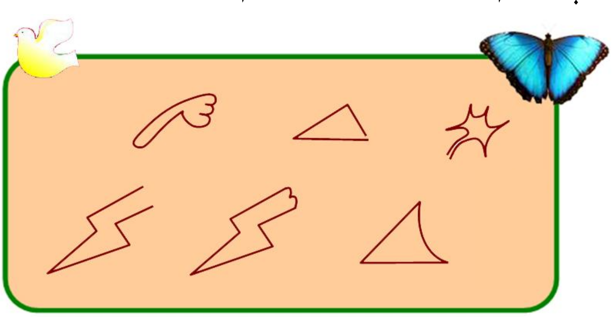

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل خلاص شکل دی او که تړلی؟

د: آیا دایره خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو تړلی او کوم یو خلاص دي؟

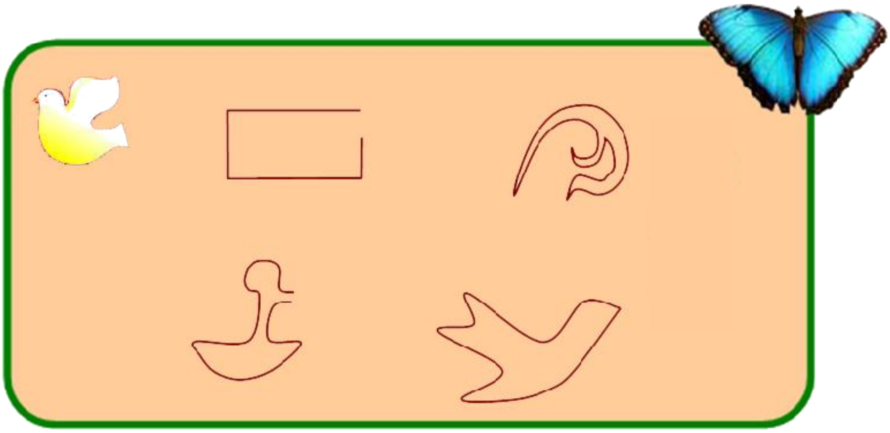

۵- هغه خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او تړلي شکلونه رسم کړئ.

کورنی دنده

په خپله خوښه یو خلاص او یو تړلی شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسی ساعت کې یې راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست

د اوږدوالي اټکلي او دقیق اندازه کول

هدف: زده کوونکي د تضمین په مفهوم پوه شي او وکولای شي په دقیق توګه کمیتونه اندازه کړي.

لومړی د لاندې هر قطعه خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمین تر کومه حده واقعیت ته نږدې دی؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د اټکلي او دقیق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

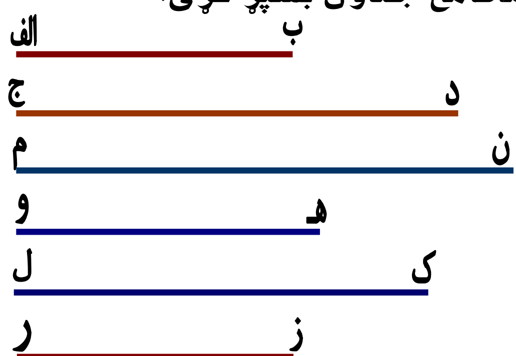

ټوټه خطونه	اټکلي اندازه	دقیق اندازه
الف ب		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

زده کوونکي دې د پورتنیو قطعه خطونو اوږدوالی په نظر کې ونیسي، له اوږده قطعه خط څخه دې د لنډ قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلې ته دې د لاندې جدول په ډول يو جدول رسم کړي، د ډلو د يوه، يوه زده کوونکي قد دې په ترتيب سره د لومړى اټکل او وروسته دې په دقيقه توګه اندازه کړي.

د هرې ډلې د زده کوونکو نومونه	د قد اندازه	
	اټکلي	دقيق

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلې زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم يوه زده کوونکي اټکل حقيقت ته ډېر نژدې دى او هغه دې يادداښت کړي، بيا دې لومړى تن د هرې ډلې سره پرتله شي په ډلو کې دې لومړى، دويم او دريم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پيدا کړي.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکى دې د خپل کور د يوې کوټې پراخوالى د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بيا دې په دقيقه توګه د متر په واسطه اندازه کړي، بيا دې توپير وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري دېرشم لوست

د مربع، مستطیل او مثلث د محیط پیدا کول

هدف: زده کوونکي به د مربع، مثلث او مستطیل محیط اندازه کړای شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

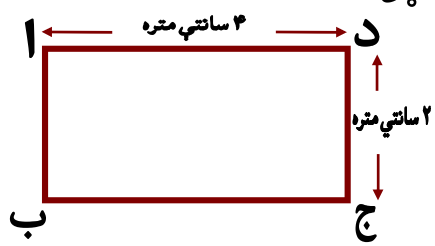

پورته شکل یو ترلی شکل دی که چیرې د (۱) له نقطې څخه وخوځیږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتیب سره ولاړ شو او بیا د (۱) نقطې ته راورسیږو په حقیقت کې د مستطیل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلې ده چې دا د مستطیل محیط بلل کیږي.

څرنګه چې د مستطیل مخامخ ضلعې یو له بل سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطیل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متره=۲+۴+۲+۴ کیږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطیل محیط ۱۲ سانتي متره

دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو

واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه محیط بلل کیږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه د محیط څخه عبارت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

- په لاندې مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

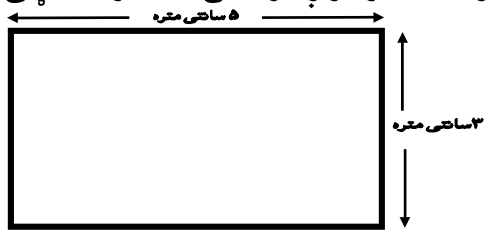

- د خط کش او قایمې زاوېې څخه استفاده وکړئ او یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې (۵) سانتي متره وي.

پوښتنې:

۱- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۲- که چیرې د یوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سوریې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی، د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چیرې د یوه مستطیل شکله بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي، څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ محیط وترېي؟

۵- د یوې کوټې د فرشی اوږدوالی۴ متره او سور یې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

کورنۍ دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه داسې یو مستطیل جوړ کړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د نوموړي مستطیل محیط حساب کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- په لاندي شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي، د هري ضلعې اوږدوالی یې اندازه او محیطونه یې معلوم کړئ.

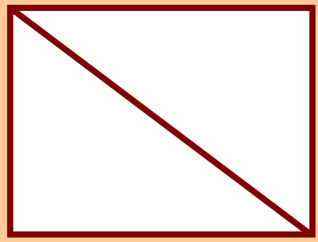

۲- په لاندي شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (و) نقطې یو له بل سره ونښلوئ.

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګاني لیدلای شئ؟

ب : د هرې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنی دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع په ترتیب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل
د کتلې، وخت او مايعاتو اندازه کول

څلور ديرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلوګرام)

هدف: زده کوونکي به د کتلې د اندازه کولو نړيوالو واحد وپيژني او په ورځني ژوند کې به ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته وګورئ چې د هغې په يوه پله کې منې او په بله پله کې د کيلوګرام وزنونه ايښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

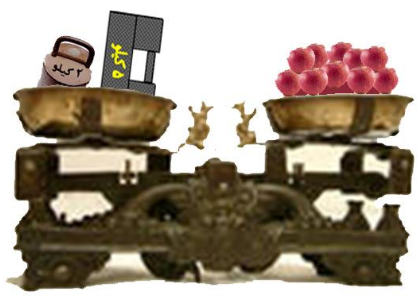

کيلوګرام: د دې لپاره چې د کتله لرونکو شيانو پلورل او اخيستل په ځير تيا سره وشي، له هغو وزنونو څخه کار اخيستل کيږي چې په ځای کې خلك ورسره بلدتيا ولري. د دې وزنونو ډېر نامتو وزن ۱ کيلو ګرام دی چې په مخامخ شکلونو کې يې ښه ليدلی شئ.

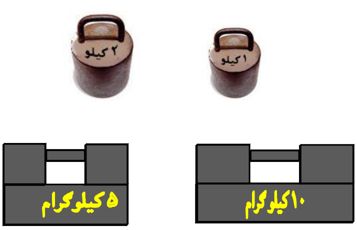

د ۱ کيلو ګرام څخه زيات وزنونه يعنې ۲ کيلوګرامه، ۵ کيلوګرامه، ۱۰ کيلوګرامه او ۲۰ کيلوګرامه دي چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې ورڅخه کار اخلي. د ډېرو کوچنيو شيانو داندازه کولو لپاره د کوچنيو وزنونو څخه چې هغه هم پيژندل شوي دي کار اخېستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپك وزنونه په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

زده کوونکي: ښاغليه ښوونکيه! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقريبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغليه ښوونکيه! نو ۱ کيلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! بايد پوه شئ چې ۱ کيلو گرام له ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

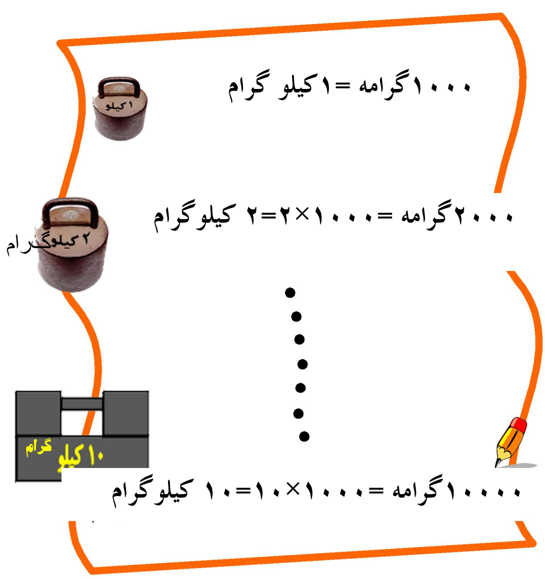

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو گرام وزن ونه لرئ څرنګه کولی شئ د نورو وزنونوپه کارولو سره یو کیلو گرام منې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ او تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډک کړئ؟

۵ کیلو گرامه	☐	۵۰۰۰ گرامه
۵۰۰۰ گرامه	☐	۱۰۰ گرامه+ ۲۰۰ گرامه+۴۰۰ گرامه
یو ۵۰ گرامه او درې ۲۰ گرامه	☐	۱۰۰ گرامه
۵۰۰ گرامه	☐	نیم کیلو گرام
۵۰۰ گرامه	☐	دوه ۲۰۰، گرامه، یوه ۵۰ گرامه او دوه ۲۰ گرامه
۷ کیلو گرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ گرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یوه هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو گرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې دروندوالی څومره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې له ډبیو څخه تله جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده‌کوونکو! ډېر زیات درانده شیان لکه: بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کیږي.

زده کوونکی: یو ټن څومره وزن دي.

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱۰۰۰×۲ = ۲ ټن

کورنۍ دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۵ ټنه وي، د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کوونکي به ساعت وپیژني، د ساعت ښودونکي، دقیقه ښودونکي او ثانیه ښودونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

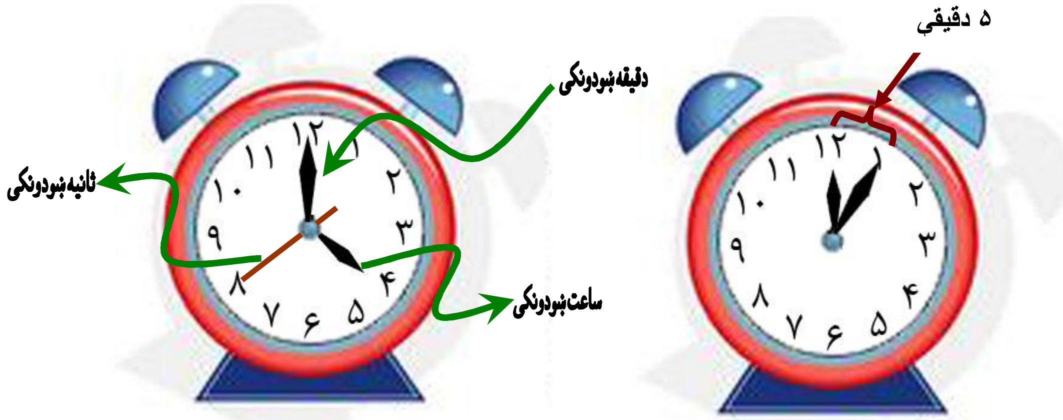

د ساعت په واسطه دوخت ښودل

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توګه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي، کوم وخت چې ثانیه ښودونکی له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکی له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکی له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت ښودونکي عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

۶۰ دقیقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانیې = ۱ دقیقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت لوستل　　　　ب　　　　الف

که چېرې د الف د شکل ساعت ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسې لوستل کیږي چې ساعت ۴ بجې دي او یا داسې ۴:۰۰.
اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کیږي. له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعالیتونه

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵	______	______	______
۱۵پاتي ۴ته	______	______	______

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

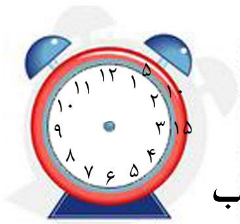

ساعت ته ځیر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په څېر په ترتیب د ۵،۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکئ.

۲- وواياست هر يو ساعت کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

الف

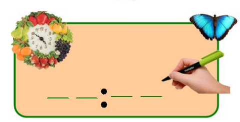

ب

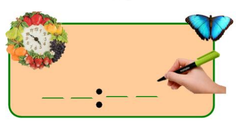

ج

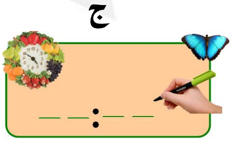

د ساعتونو ، دقیقو، ثانیو د ښودنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د

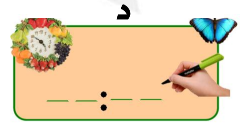

هـ

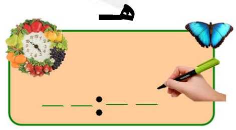

و

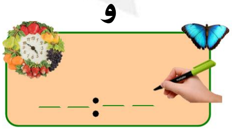

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

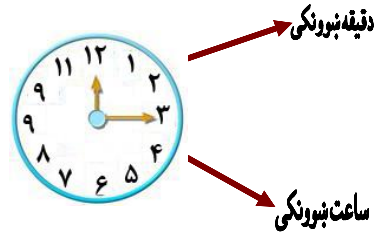

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه راښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښودنکی او دقیقه ښودنکی یو له بل سره څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښودنکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکي عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي، کوم وخت راښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ څو دقیقې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

لاندې ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.
د هر ساعت لاندې تش ځای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه یې وواياست.

الف: درې واړه ساعتونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

ب: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسیږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښیي؟

ج: که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسیږي، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښیي.

د: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي، بیا د ۱۲ عدد ته را ورسیږي، هر یو ساعت کوم وخت راښیي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په............................ بجو ویښیږم.

۲. زموږ ښوونځی په........................ بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډی په..................... بجو خورم.

۴. زه په........................بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په........................ بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د یوه ساعت موډل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازدیگر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

ورځ، اونۍ ، میاشت او کال

هدف: زده کوونکي به وکړای شي، ورځ، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ شپې او ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳۶۵ شپې او ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

مثال:

یوه میاشت ___۳۰___ شپې او ورځې ده.

یو کال ______ شپې او ورځې دي.

یوه اونۍ ______ شپې او ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

د كليزې يا جنتري پېژندنه

هدف: زده كوونكي به كليزې يا جنتري وپېژني او د هغې څخه كار واخستلى شي.

حمل - وری ۱۳۸۵ — March April 2006 — صفرالمظفر ربيع الاول ۱۴۲۷

شنبه sat	يكشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ ۲۰ 21	۲ ۲۱ 22	۳ ۲۲ 23	۴ ۲۳ 24
۵ ۲۴ 25	۶ ۲۵ 26	۷ ۲۶ 27	۸ ۲۷ 28	۹ ۲۸ 29	۱۰ ۲۹ 30	۱۱ ربيع الاول 31
۱۲ ۲ April	۱۳ ۳ 2	۱۴ ۴ 3	۱۵ ۵ 4	۱۶ ۶ 5	۱۷ ۷ 6	۱۸ ۸ 7
۱۹ ۹ 8	۲۰ ۱۰ 9	۲۱ ۱۱ 10	۲۲ ۱۲ 11	۲۳ ۱۳ 12	۲۴ ۱۴ 13	۲۵ ۱۵ 14
۲۶ ۱۶ 15	۲۷ ۱۷ 16	۲۸ ۱۸ 17	۲۹ ۱۹ 18	۳۰ ۲۰ 19	۳۱ ۲۱ 20	

ثور - غويی ۱۳۸۵ — April May 2006 — ربيع الاول ربيع الاخر ۱۴۲۷

شنبه sat	يكشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ ۲۱ 20	۳۱ ۲۲ 21					۱ ۲۲ 21
۲ ۲۳ 22	۳ ۲۴ 23	۴ ۲۵ 24	۵ ۲۶ 25	۶ ۲۷ 26	۷ ۲۸ 27	۸ ۲۹ 28
۹ ۳۰ 29	۱۰ ربيع الاخر 30	۱۱ ۲ May	۱۲ ۳ 2	۱۳ ۴ 3	۱۴ ۵ 4	۱۵ ۶ 5
۱۶ ۷ 6	۱۷ ۸ 7	۱۸ ۹ 8	۱۹ ۱۰ 9	۲۰ ۱۱ 10	۲۱ ۱۲ 11	۲۲ ۱۳ 12
۲۳ ۱۴ 13	۲۴ ۱۵ 14	۲۵ ۱۶ 15	۲۶ ۱۷ 16	۲۷ ۱۸ 17	۲۸ ۱۹ 18	۲۹ ۲۰ 19

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ — May June 2006 — ربيع الاخر جمادی االاول ۱۴۲۷

شنبه sat	يكشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ ۲۳ 22	۲ ۲۴ 23	۳ ۲۵ 24	۴ ۲۶ 25	۵ ۲۷ 26
۶ ۲۸ 27	۷ ۲۹ 28	۸ جمادی الاول 29	۹ ۲ 30	۱۰ ۳ 31	۱۱ ۴ June	۱۲ ۵ 2
۱۳ ۶ 3	۱۴ ۷ 4	۱۵ ۸ 5	۱۶ ۹ 6	۱۷ ۱۰ 7	۱۸ ۱۱ 8	۱۹ ۱۲ 9
۲۰ ۱۳ 10	۲۱ ۱۴ 11	۲۲ ۱۵ 12	۲۳ ۱۶ 13	۲۴ ۱۷ 14	۲۵ ۱۸ 15	۲۶ ۱۹ 16
۲۷ ۲۰ 17	۲۸ ۲۱ 18	۲۹ ۲۲ 19	۳۰ ۲۳ 20	۳۱ ۲۴ 21		

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ — June July 2006 — جمادی االاول جمادی الاخر ۱۴۲۷

شنبه sat	يكشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ ۲۵ 22					۱ ۲۵ 22	۲ ۲۶ 23
۳ ۲۷ 24	۴ ۲۸ 25	۵ ۲۹ 26	۶ ۳۰ 27	۷ 28	۸ ۲ 29	۹ ۳ 30
۱۰ ۴ July	۱۱ ۵ 2	۱۲ ۶ 3	۱۳ ۷ 4	۱۴ ۸ 5	۱۵ ۹ 6	۱۶ ۱۰ 7
۱۷ ۱۱ 8	۱۸ ۱۲ 9	۱۹ ۱۳ 10	۲۰ ۱۴ 11	۲۱ ۱۵ 12	۲۲ ۱۶ 13	۲۳ ۱۷ 14
۲۴ ۱۸ 15	۲۵ ۱۹ 16	۲۶ ۲۰ 17	۲۷ ۲۱ 18	۲۸ ۲۲ 19	۲۹ ۲۳ 20	۳۰ ۲۴ 21

اسد - زمری ۱۳۸۵ — July August 2006 — جمادی الاخر رجب المرجب ۱۴۲۷

شنبه sat	يكشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ ۲۶ 23	۲ ۲۷ 24	۳ ۲۸ 25	۴ ۲۹ 26	۵ رجب المرجب 27	۶ ۲ 28
۷ ۳ 29	۸ ۴ 30	۹ ۵ 31	۱۰ ۶ August	۱۱ ۷ 2	۱۲ ۸ 3	۱۳ ۹ 4
۱۴ ۱۰ 5	۱۵ ۱۱ 6	۱۶ ۱۲ 7	۱۷ ۱۳ 8	۱۸ ۱۴ 9	۱۹ ۱۵ 10	۲۰ ۱۶ 11
۲۱ ۱۷ 12	۲۲ ۱۸ 13	۲۳ ۱۹ 14	۲۴ ۲۰ 15	۲۵ ۲۱ 16	۲۶ ۲۲ 17	۲۷ ۲۳ 18
۲۸ ۲۴ 19	۲۹ ۲۵ 20	۳۰ ۲۶ 21	۳۱ ۲۷ 22			

سنبله - وږی ۱۳۸۵ — August September 2006 — رجب المرجب شعبان المعظم ۱۴۲۷

شنبه sat	يكشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ ۲۸ 23	۲ ۲۹ 24	۳ ۳۰ 25
۴ 26	۵ ۲ 27	۶ ۳ 28	۷ ۴ 29	۸ ۵ 30	۹ ۶ 31	۱۰ ۷ September
۱۱ ۸ 2	۱۲ ۹ 3	۱۳ ۱۰ 4	۱۴ ۱۱ 5	۱۵ ۱۲ 6	۱۶ ۱۳ 7	۱۷ ۱۴ 8
۱۸ ۱۵ 9	۱۹ ۱۶ 10	۲۰ ۱۷ 11	۲۱ ۱۸ 12	۲۲ ۱۹ 13	۲۳ ۲۰ 14	۲۴ ۲۱ 15
۲۵ ۲۲ 16	۲۶ ۲۳ 17	۲۷ ۲۴ 18	۲۸ ۲۵ 19	۲۹ ۲۶ 20	۳۰ ۲۷ 21	۳۱ ۲۸ 22

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September 2006 October — شعبان المعظم ۱۴۲۷ رمضان المبارک

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۷ 29 ۶	۶ 28 ۵	۵ 27 ۴	۴ 26 ۳	۳ 25 ۲	۲ 24 رمضان المبارک	۱ 23 ۲۹
۱۴ 6 ۱۳	۱۳ 5 ۱۲	۱۲ 4 ۱۱	۱۱ 3 ۱۰	۱۰ 2 ۹	۹ October ۸	۸ 30 ۷
۲۱ 13 ۲۰	۲۰ 12 ۱۹	۱۹ 11 ۱۸	۱۸ 10 ۱۷	۱۷ 9 ۱۶	۱۶ 8 ۱۵	۱۵ 7 ۱۴
۲۸ 20 ۲۷	۲۷ 19 ۲۶	۲۶ 18 ۲۵	۲۵ 17 ۲۴	۲۴ 16 ۲۳	۲۳ 15 ۲۲	۲۲ 14 ۲۱
					۳۰ 22 ۲۹	۲۹ 21 ۲۸

عقرب - لړم ۱۳۸۵

October 2006 November — رمضان المبارک ۱۴۲۷ شوال المکرم

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۵ 27 ۴	۴ 26 ۳	۳ 25 ۲	۲ 24 شوال المکرم	۱ 23 ۳۰		
۱۲ 3 ۱۱	۱۱ 2 ۱۰	۱۰ November ۹	۹ 31 ۸	۸ 30 ۷	۷ 29 ۶	۶ 28 ۵
۱۹ 10 ۱۸	۱۸ 9 ۱۷	۱۷ 8 ۱۶	۱۶ 7 ۱۵	۱۵ 6 ۱۴	۱۴ 5 ۱۳	۱۳ 4 ۱۲
۲۶ 17 ۲۵	۲۵ 16 ۲۴	۲۴ 15 ۲۳	۲۳ 14 ۲۲	۲۲ 13 ۲۱	۲۱ 12 ۲۰	۲۰ 11 ۱۹
			۳۰ 21 ۲۹	۲۹ 20 ۲۸	۲۸ 19 ۲۷	۲۷ 18 ۲۶

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November 2006 December — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۳ 24 ۳	۲ 23 ۲	۱ 22 ذیقعده الحرام				
۱۰ December ۱۰	۹ 30 ۹	۸ 29 ۸	۷ 28 ۷	۶ 27 ۶	۵ 26 ۵	۴ 25 ۴
۱۷ 8 ۱۷	۱۶ 7 ۱۶	۱۵ 6 ۱۵	۱۴ 5 ۱۴	۱۳ 4 ۱۳	۱۲ 3 ۱۲	۱۱ 2 ۱۱
۲۴ 15 ۲۴	۲۳ 14 ۲۳	۲۲ 13 ۲۲	۲۱ 12 ۲۱	۲۰ 11 ۲۰	۱۹ 10 ۱۹	۱۸ 9 ۱۸
	۳۰ 21 ۳۰	۲۹ 20 ۲۹	۲۸ 19 ۲۸	۲۷ 18 ۲۷	۲۶ 17 ۲۶	۲۵ 16 ۲۵

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ محرم الحرام ۱۴۲۸

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۱ 22 ذیحجه الحرام						۳۰ 20 محرم الحرام
۸ 29 ۸	۷ 28 ۷	۶ 27 ۶	۵ 26 ۵	۴ 25 ۴	۳ 24 ۳	۲ 23 ۲
۱۵ 5 ۱۵	۱۴ 4 ۱۴	۱۳ 3 ۱۳	۱۲ 2 ۱۲	۱۱ January ۱۱	۱۰ 31 ۱۰	۹ 30 ۹
۲۲ 12 ۲۲	۲۱ 11 ۲۱	۲۰ 10 ۲۰	۱۹ 9 ۱۹	۱۸ 8 ۱۸	۱۷ 7 ۱۷	۱۶ 6 ۱۶
۲۹ 19 ۲۹	۲۸ 18 ۲۸	۲۷ 17 ۲۷	۲۶ 16 ۲۶	۲۵ 15 ۲۵	۲۴ 14 ۲۴	۲۳ 13 ۲۳

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۶ 26 ۷	۵ 25 ۶	۴ 24 ۵	۳ 23 ۴	۲ 22 ۳	۱ 21 ۲	
۱۳ 2 ۱۴	۱۲ February ۱۳	۱۱ 31 ۱۲	۱۰ 30 ۱۱	۹ 29 ۱۰	۸ 28 ۹	۷ 27 ۸
۲۰ 9 ۲۱	۱۹ 8 ۲۰	۱۸ 7 ۱۹	۱۷ 6 ۱۸	۱۶ 5 ۱۷	۱۵ 4 ۱۶	۱۴ 3 ۱۵
۲۷ 16 ۲۸	۲۶ 15 ۲۷	۲۵ 14 ۲۶	۲۴ 13 ۲۵	۲۳ 12 ۲۴	۲۲ 11 ۲۳	۲۱ 10 ۲۲
				۳۰ 19 صفرالمظفر	۲۹ 18 ۳۰	۲۸ 17 ۲۹

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۴ 23 ۵	۳ 22 ۴	۲ 21 ۳	۱ 20 ۲			
۱۱ 2 ۱۲	۱۰ March ۱۱	۹ 28 ۱۰	۸ 27 ۹	۷ 26 ۸	۶ 25 ۷	۵ 24 ۶
۱۸ 9 ۱۹	۱۷ 8 ۱۸	۱۶ 7 ۱۷	۱۵ 6 ۱۶	۱۴ 5 ۱۵	۱۳ 4 ۱۴	۱۲ 3 ۱۳
۲۵ 16 ۲۶	۲۴ 15 ۲۵	۲۳ 14 ۲۴	۲۲ 13 ۲۳	۲۱ 12 ۲۲	۲۰ 11 ۲۱	۱۹ 10 ۲۰
			۲۹ 20 ربیع الاول	۲۸ 19 ۲۹	۲۷ 18 ۲۸	۲۶ 17 ۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترې له مخې ډك كړئ.

June July 2006 — **سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵** — جمادی الاول ۱۴۲۷ جمادی الاخر

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ ۲۵ 22					۱ ۲۵ 22	۲ ۲۶ 23
۳ ۲۷ 24	۴ ۲۸ 25		۶ ۳۰ 27	۷ 28	۸ ۲ 29	۹ ۳ 30
۱۰ ۴ July	۱۱ ۵ 2	۱۲ ۶ 3			۱۵ ۹ 6	۱۶ ۱۰ 7
		۱۹ ۱۳ 10	۲۰ ۱۴ 11		۲۲ ۱۶ 13	۲۳ ۱۷ 14
۲۴ ۱۸ 15			۲۷ ۲۱ 18	۲۸ ۲۲ 19		

۲- د جنترې له مخې د کال کومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د کال کومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د کال کومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- په جنترې کې د زمرې د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاريخونه دي؟

۷- د اونۍ ورځې د جنتري له مخې وليکئ.

۸- د کال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنتري له مخې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

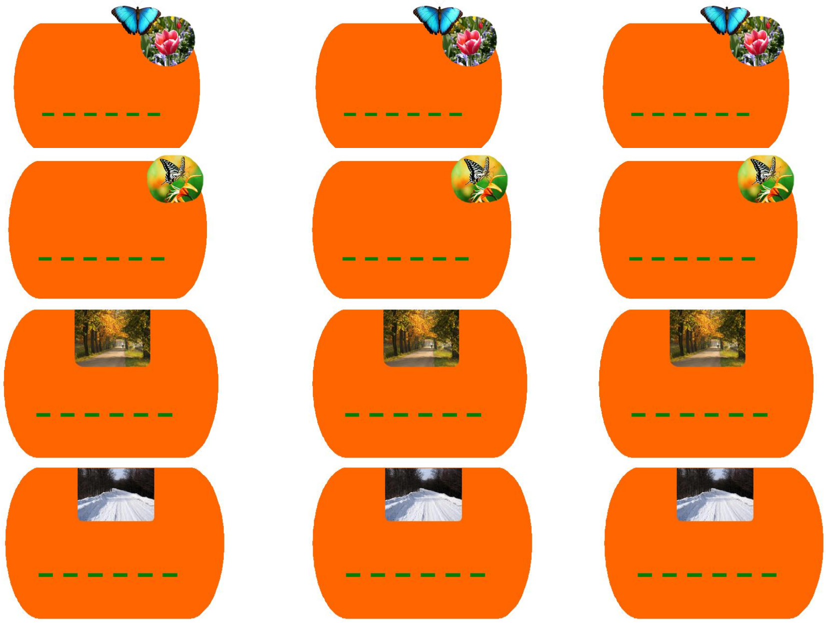

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زيږيدلو، کال، مياشت او ورځ په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

د مایعاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورځني ژوند کې مایعات په لیتر باندې اندازه کیږي.

پوښتنې:

۱. څوك ویلی شي چې تېل په څه شي اندازه کیږي؟
۲. شیدې د څه شي په واسطه اندازه کیږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوی؟

گرانو زده‌کوونکو! که چیرې ځیر شوي یاست د تېلو په گیلنو، په مایع دواگانو، د اوبو په بوشکو او په مایع غوړیو باندې د لیتر کلمه لیکل شوې وي.

نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کیږي، که چیرې ۴ معمولي گیلاسه اوبه په یوه لوښي او یا یوه جك کې واچوو نو تقریباً یو لیتر اوبه کیږي.

تاسو کولای شئ چې ددغه ۴ معمولي گیلاسو اوبو مقدار، د یوه لیتر په توگه ومنئ، دتیلو، شیدو، مایع غوړیو او اوبو په اخیستلو او پلورلو کې د لیتر څخه کار واخلئ دېر تیل پلورونکي سر خلاصی بوتل او یا گیلن په نښه کوي، په پلورلو او اخیستلو کې له هغو څخه د مایعاتو د واحد په توگه کار اخلي.

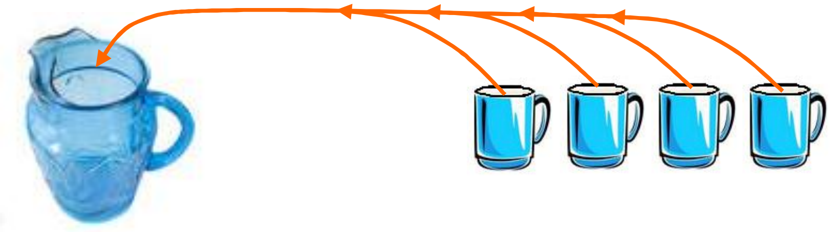

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- څو ګيلاسه اوبه يو ليتر کيږي؟

۲- ۲ ګيلاسه اوبه څو ليتره کيږي؟

۳- که چيرې د يوه ليتر تيلو بيه ۲۵ افغانۍ وي، د ۵ ليترو تيلو بيه څو افغانۍ کيږي؟

۴- که چيرې د دوو ګيلاسه شيدو بيه ۲۰ افغانۍ وي، يو ليتر شيدې څو افغانۍ کيږي؟

۵- د وه ليتره اوبه څو ګيلاسه کيږي؟

۶- د (اُ، آر، اِس) په پاکټونو باندې ليکل شوي دي چې په يوه ليتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ، که چيرې د ليتر اندازه ونه لرئ، د ګيلاسونو په واسطه څرنګه ليتر اندازه کوئ؟

۷- د =، > او < نښو څخه په کار اخيستنې د لاندې لوښو ظرفيت پرتله کړئ.

ب ☐ الف   الف ☐ ت   ب ☐ ت   ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (اُ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د يوه ليتر اندازه کول، د ګيلاسونو په واسطه خپلو کورنيو ته وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست

د يوه رقمي عددونو ضرب كول په څو رقمي عددونو كې

هدف: زده كوونكي به وكړای شي چې يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو كې ضرب كړي.

گرانو زده‌كوونكو! تاسو مخكې د يو رقمي عددونو ضرب كول په دوه رقمي عددونو كې زده كړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ۶ په عدد كې ضرب كړو.

لومړی: د ۶ عدد د عدد د يويزو په رقم كې چې ۴ دی ضربوو.

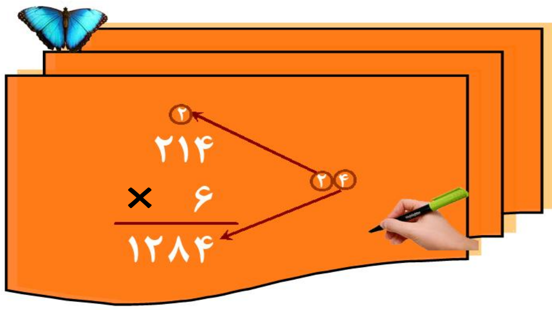

(۶ × ۴=۲۴)

د ۲۴ د عدد د يويز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يويزو په مرتبه كې ليكو او د ۲۴ د لسيز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې په سر ليكو.

دويم: د ۶ عدد د عدد د لسيزو په رقم كې چې (۱) دی ضرب كوواو د ۲ رقم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع كوو.

(۶ × ۱) +۲=۸

يا ۸ = ۲ + ۶

چې د ۸ عدد حاصل كيږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه كې يې ليكو.

دريم: د ۶ عدد د عدد په سليزو كې چې ۲ دی ضربوو ۱۲=(۶ × ۲) كيږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه كې او د (۱) رقم يې د زريزو په مرتبه كې ليكو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

كورنۍ دنده

د ۷۰۲ عدد په ۴ كې ضرب كړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۶۵۴ × ۷ = ☐

۷۴۵ × ۶ = ☐

۳۴۱ × ۵ = ☐

۵- له لاندې مثال نه په ګټه اخستنې، سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۶۵۱

مثال:

$$۳۸۷۲ \times ۸ = ۳۰۹۷۶$$

۹۶۰۴ × ۷ = ☐

۶۰۰۲ × ۸ = ☐

۱۲۸۴ × ۵ = ☐

۶- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۳۲ × ۶ = ☐

۵۱۴ × ۷ = ☐

۱۱۷۸ × ۵ = ☐

۷۰۴۳ × ۸ = ☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۷۴ × ۴ = ☐

۶۰۰۲ × ۹ = ☐

۹۰۴۴ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد دیویزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

۲۳
× ۱٦
───
۱۳۸

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو، په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو، په نتیجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کیږي چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

۲۳
× ۱٦
───
۱۳۸
+ ۲۳
───
۳٦۸

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۲۵
× ۱۱
───

۱۹
× ۱۳
───

۱۵
× ۲۱
───

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې مثال په نظر کې نیسو.

۴۰ × ۳۰ =?

لومړی حالت:

۴۰
× ۳۰
―――――
۰۰
+ ۱۲۰
―――――
۱۲۰۰

دویم حالت:

۴۰× ۳۰ =?

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو، یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضربوو یعني (۴ × ۳=۱۲)

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو، لکه: ۴۰ × ۳۰=۱۲۰۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

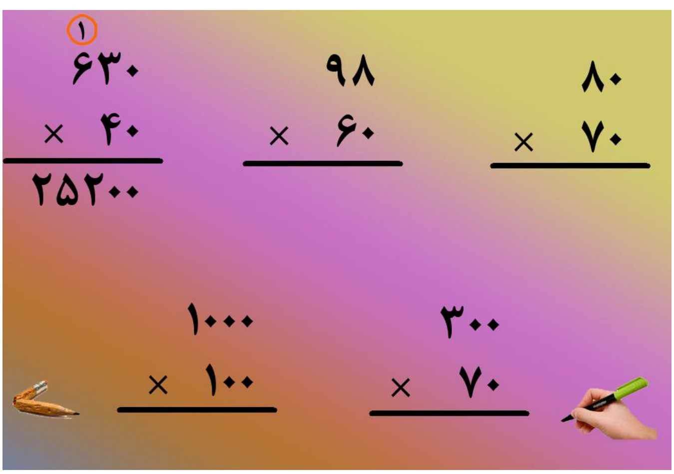

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

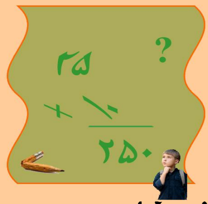

الف : ۳۰ او ۴۰ ذ : ۱۰ او ۲۰۰

ب : ۶۱ او ۹۰ ر : ۶۳ او ۱۰۰

د : ۶۰ او ۳۰۰ ز : ۱۷۲او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د صفرونو په شمیر سره ډك کړئ.

مثال: ۴۲۰۰= [۰] ۶۰×۷

ج: ۴۰۰۰= [ ] ۸ × [ ] ۵ الف: ۴۲۰۰= [ ] ۷۰×۶

د: ۷۳۰۰= ۷۳× [ ] ۱ ب: ۶۵۰= [ ] ۶۵×۱

هـ: ۲۰۰= [ ] ۴×۵

۳. څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښۍ خواته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۵- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او په هغه باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

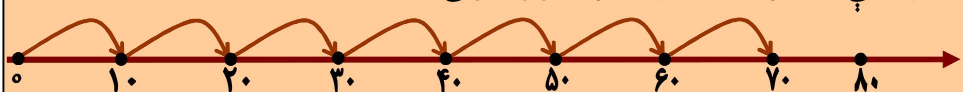

_____ × _____ = _____

ب: لاندې عددونه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۱. لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۱	۶۳	۹۵	۸۰
۲۲ ×	۳۵ ×	۲۷ ×	۴۰ ×
☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوڅلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

$$\begin{array}{r} ۷۶۵ \\ \times\ ۵۸ \\ \hline ۶۱۲۰ \\ +\ ۳۸۲۵ \\ \hline ۴۴۳۷۰ \end{array}$$

مثال: غواړو چې د ۷٦٥ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د۵۸ د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د ۷٦٥ په عدد کې ضربوو چې د۶۱۲۰ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد د لسیزو رقم یعنې ۵ په ۷٦٥ عددکې ضربوو چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي، ددې عدد د یویز رقم د ٦۱۲۰ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۸۴۰	۲۰۸	۱۳۶	۶۰۱	۷۲۵	۹۱۰
× ۷۱	× ۶۷	× ۹۶	× ۲۷	× ۱۴	× ۲۰	× ۶۲
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده

۷۲۵	۹۱۰
× ۲۰	× ٦۲
☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۷٦۴	۱۷۳	۱۰۱	۹۰۰
× ۷۳	× ٦۴	× ۷۳	× ۱۰
۷۰۴	۱۰۲	۱۹۸	٦۸۷
× ٦۲	× ۴۴	× ۸۷	× ۹۸

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه درجن (۱۲ دانو)

۳. بیه به څو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق منېو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۵. شریف د یوې څغاستې په سیالۍ کې ٦۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۶. د یوه قطي ګوګړو بیه یوه افغانۍ ده،د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کیلو ګرامه غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو گرامه بوره مصرف کړي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي، په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

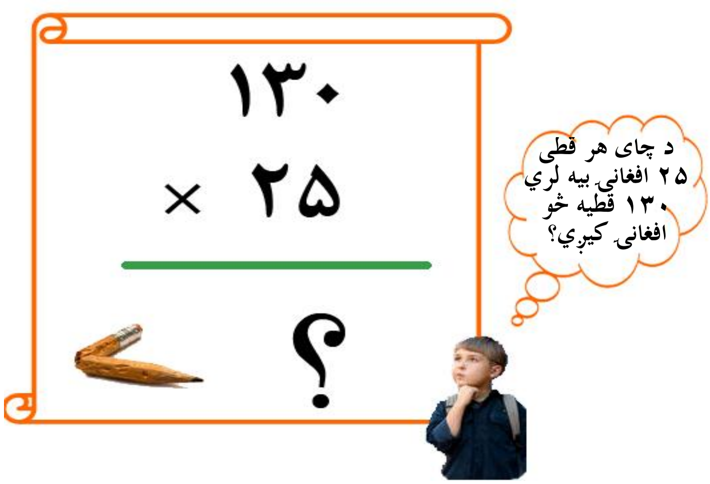

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل

تقسیم

دوه څلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کوونکي به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینۍ ستونزې حل کړي.

فعالیت

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، ورې ډبرې او یا نور محیطې مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲−۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹−۳=۶ ، ۶−۳=۳
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د تفریق عملیه څو وارې سرته رسول شوې ده؟
- د څو وارې ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور وارې تفریق شوی او یا ۳ څلور وارې د ۱۲ په عدد کې شامل دی،د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

۱۲÷۳=۴

مقسوم ← ۱۲ ، مقسوم علیه ← ۳ ، د تقسیم حاصل ← ۴

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

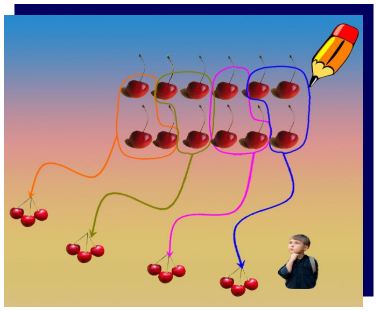

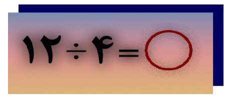

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

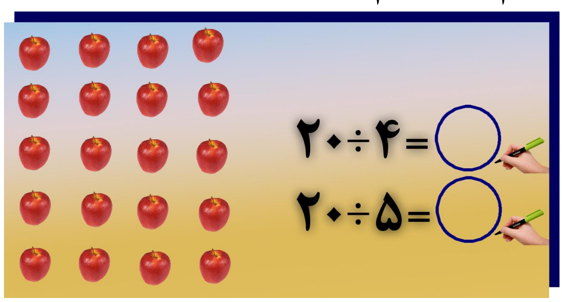

۳. دپورته شکل له حل شوې پوښتنې څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

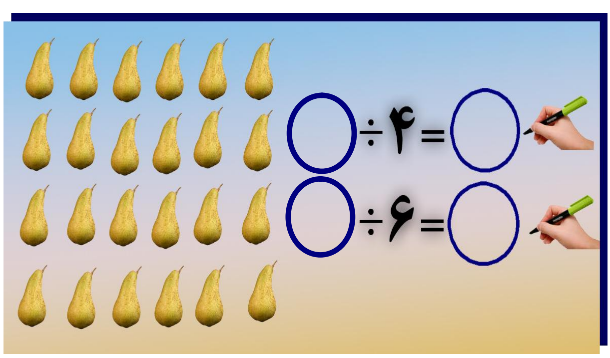

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د تقسیم د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب یې ولیکئ.

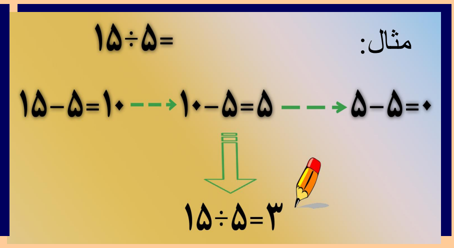

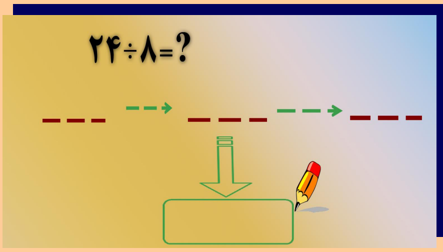

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال په ډول د تفریق عملیې سرته ورسوئ.

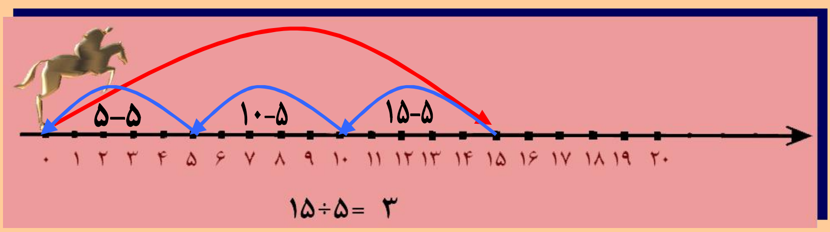

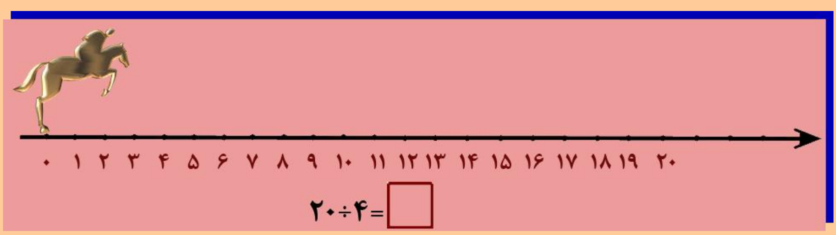

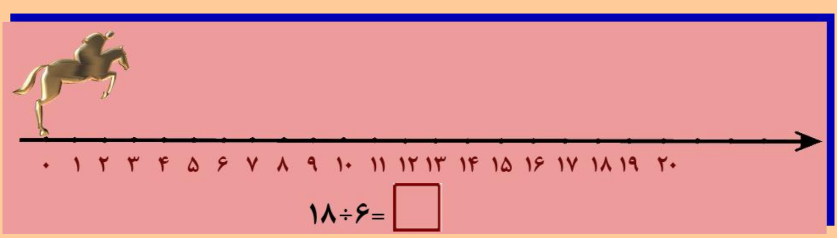

کورنی دنده

د عددونود خط په مخ باندې د ?=۴÷۱٦ افادې د تقسیم حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم څلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي به وکړای شي دوه رقمي عددونه په يو رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وويشو،ليدل کيږي چې د مقسوم د کيڼې خوا رقم يعنې ۹ د مقسوم عليه يعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ويشل کيږي چې خارج قسمت يې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې تر ۹ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې ۲ کيږي.

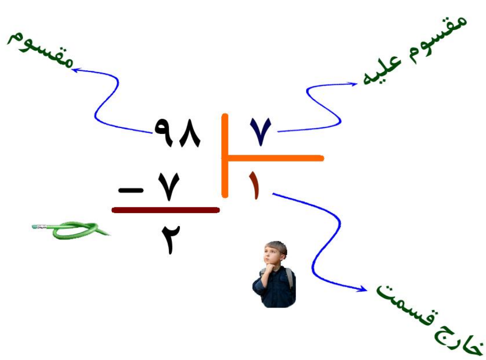

بيا ۸ را کښته کوواو د تفريق د حاصل ښی خواته يې ليکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ويشو د ژبني ضرب څخه په ګټې اخيستنې سره پوهيږو چې.

۲۸= ۷ × ۴ کيږي.

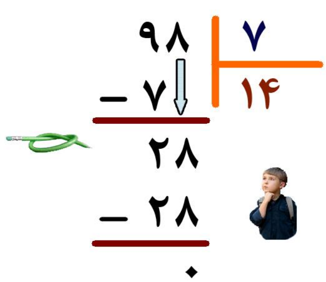

د ۴ عددپه خارج قسمت کې ليکو او په ۷ کې يې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې ليکو او له ۲۸ څخه يې تفريقوو. په نتيجه کې ليدل کيږي چې د تفريق حاصل يې صفر(پاتې) او خارج قسمت يې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۴۸ عدد په ٦ باندې ویشو، که چیرې د تقسیم د حاصل د پیدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو، لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸

نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

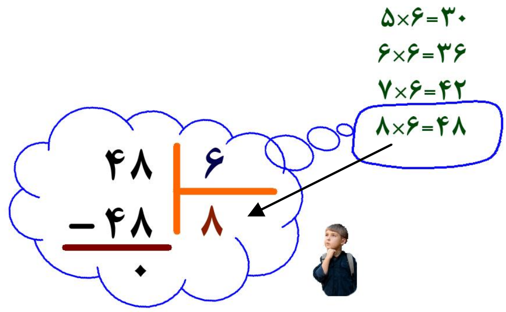

دریم مثال: د لاندې پوښتنو د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

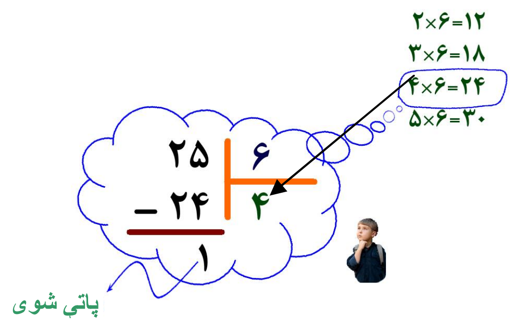

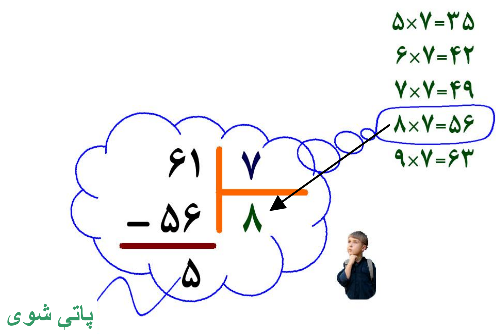

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۷۲ | ۹

۶۳ | ۸

۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت پیداکړئ.

۲۲ | ۷	۲۸ | ۷	۳٦ | ۸	۴۹ | ۷
٦۷ | ۸	۳۴ | ۴	۳۲ | ۸	۴٦ | ٦

۲ - لاندې پوښتنې حل کړي.

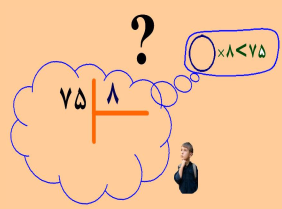

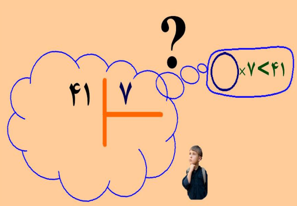

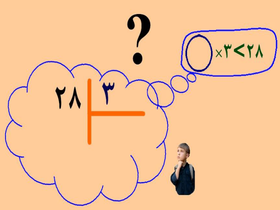

کورنی دنده

کورنۍ دنده: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۵۵ | ۵	۹۴ | ۴	۴۲ | ۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کښينوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کيږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ٦٨ تنو لپاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکی ٦ ټوله کتابچو ته اړتيا ولري، ٥٦ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸٦ کيلو واټه برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټه برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ کې ۸ ګرامه بوره مصرف کړي، نو ۹٦ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کېدلي شي؟

۷- ٦۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټر کې د سپريو شمېر سره مساوي وي، معلوم کړئ چې په هر موټر کې څو تنه ناست دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلويښتم لوست

د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عددونه په يوه رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

لومړی مثال: د ۶۹۳ عدد په ۳ باندې ووېشو.

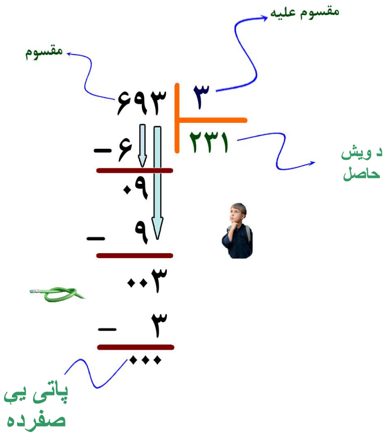

حل: لومړی د مقسوم د سليزو مرتبه يعنې ۶ د ۳ په عدد باندې ووېشو چې خارج قسمت يې ۲ کيږي. په خارج قسمت کې ليکو بيا ۲ په ۳ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې د ۶ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې صفر کيږي.

په همدې ډول د لسيزو او يويزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ويش عمليه سرته رسوو، په پای کې ليدل کيږي چې پاتې يې صفر دی.

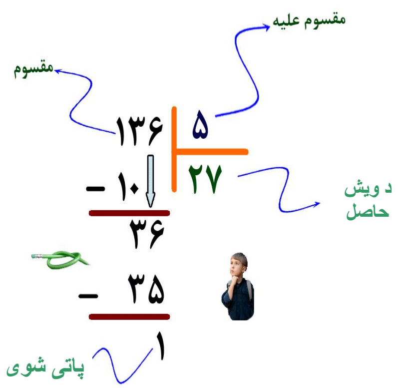

دوهم مثال: د ۱۳۶ عدد، د ۵ په عدد باندې ووېشو. ليدل کيږي چې دسليزو رقم له مقسوم عليه څخه کوچنی دی، نو د لسيزو رقم دسليزو له رقم سره چې ۱۳ کيږي، په ۵ باندې ووېشو. په دې صورت کې د ويش حاصل يې ۲ دي. ۲ په ۵ کې ضربوو، د ضرب حاصل يې له ۱۳ څخه تفريقوو چې د تفريق حاصل يې ۳ کيږي، اوس د مقسوم ديويز رقم يعنې ۶ را کښته کوو د۳۶عدد حاصليږي. هغه په ۵ باندې وېشو چې د وېش حاصل يې ۷ کيږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې له ۳۶ څخه تفريقوو په پای کې ليدل کيږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم عليه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت:

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ.

۵۷۴	۸
۵٦	۷۱
۱۴	
_ ۸	
٦ پاتې	

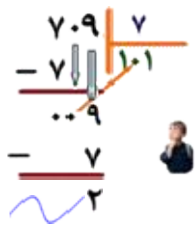

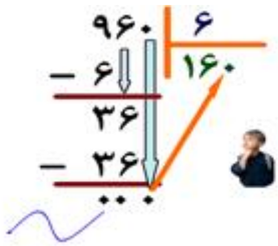

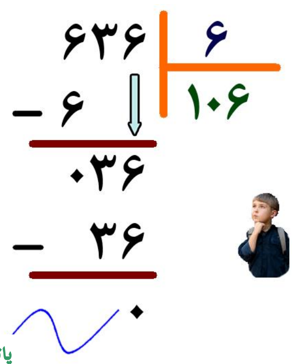

څرنګه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنې ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنۍ دنده

تقسیم کړي.

۲۸۴	۶

۴۵۲	۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د تقسیم عملیې سرته ورسوئ؟

۸٦۷	۵	۴۱	٦	٦٦	۷	۱۷۰	۹
۴۲۰	۱	۳۷۵	۱	۱٦۸	۸	۲۸۵	۳
۹٦۰	٦	۷۰۹	۷	۱۰۰	۷	۴۹۸	۸

۲- یوه بزګر ۹۸۰ کیلو ګرامه غنم حاصل واخیست، که چیرې نوموړی بزګر د ورځې ۷ کیلو ګرامه غنم مصرف ولري، معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزګر د څو ورځو له پاره بس دي.

۳- یوه بڼوال ۸۰۱ کیلو ګرامه زردآلو حاصل واخیست، که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو ګرامه صندوقونو کې واچوي، نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوي. د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۵۰۰	۵	۱۰۷	۳	٦۷۳	۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست

د ضرب او تقسیم د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی به وکړای شي چې د ضرب او تقسیم عملیې د یو بل په واسطه وآزمايي.

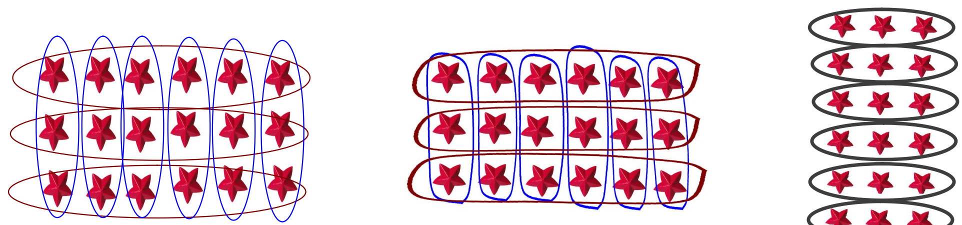

۶×۳=۱۸   ۱۸÷۳=۶   ۱۸÷۶=۳

د ضرب او تقسیم د آزمویلو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

۵×٦=۳۰	۷×۴=۲۸	۱۱×٦+۲=?
۳۰÷٦=۵	۲۸÷۴=۷	٦٦+۲=٦۸
۳۰÷۵=٦	۲۸÷۷=۴	

```
 ٦۸ | ٦
- ٦ |----
    | ۱۱
-----
  ۸
- ٦
-----
  ۲
```

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو، که چیرې د ضرب حاصل دضرب په یوه جز باندې و ویشو، د ضرب بل جز لاس ته راځي او همدارنګه، که چیرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره یې جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورنۍ دنده

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- مثال ته په پاملرنې سره په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

مثال:

۵۴ ÷ ٦ = ۹	۷۲ ÷ ۹ = □
۵۴ ÷ ۹ = ٦	۷۲ ÷ ۸ = □
٦ × ۹ = ۵۴	□ × ۸ = ۷۲
۳۲ ÷ ۴ = □	۲۱ ÷ ۳ = □
□ ÷ ۸ = ۴	□ ÷ ۷ = ۳
□ × ۸ = ۳۲	۳ × □ = ۲۱

۲- تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

۷×۸= ۵٦	۹×۸= ۷۲	۹×۷= ٦۳
۵٦÷۸= □	۷۲÷۸= □	٦۳÷۷= □
۵٦÷۷= □	۷۲÷۹= □	٦۳÷۹= □

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غور سره وګورئ او تش ځایونه یې ډک کړئ.

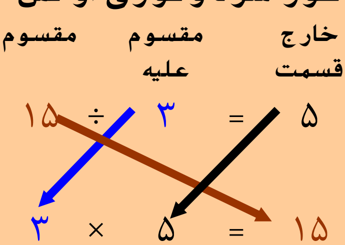

د مقسوم ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چیرې خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ ÷ ۸	۶۴۰ ÷ ۵	۹۷۲ ÷ ۸
۱۰۰ ÷ ۹	۱۰۵ ÷ ۸	۷۰۶ ÷ ۶

۵- د ۵ متره ټوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده، د یوه متر ټوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره ټوکر وابودي، معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵٦۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۰۹ ÷ ۸	٦۱۱ ÷ ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم فصل
کسر

شپږ څلویښتم لوست:

هدف: زده کوونکی به $\frac{١}{٢}$ د یوه شي د نیمايي په توګه، $\frac{١}{٣}$ د یوه شي د دریمي برخې په توګه. او $\frac{٢}{٣}$ د یوه شي دوه دریم برخې په توګه وپیژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه مڼه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومڼه نیمايي کړې ده چې په ریاضي کې داسې لیکل کیږي: $\frac{١}{٢}$

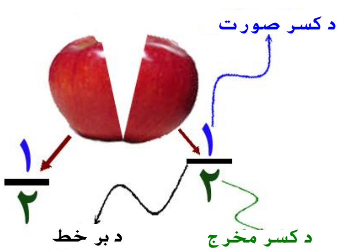

که مونږ یوه مڼه په درې مساوي برخو وویشو او له هغې څخه یوه برخه واخلو دریمه برخه داسې ښودل کیږي. $\frac{١}{٣}$

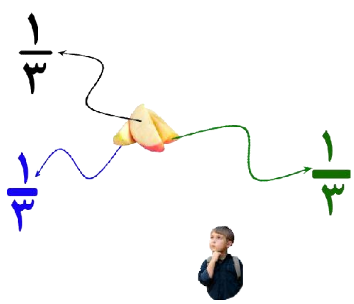

که چیرې د یوې مڼې له دریو برخو څخه یوه برخه په یوه قاب کې او دوه برخې یې په بل کې کښیږدو داسې لیکو:

الف: $\frac{١}{٣}$ برخه په یوه قاب کې $\frac{١}{٣}$

ب: $\frac{٢}{٣}$ برخې په بل قاب کې $\frac{٢}{٣}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوندو کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

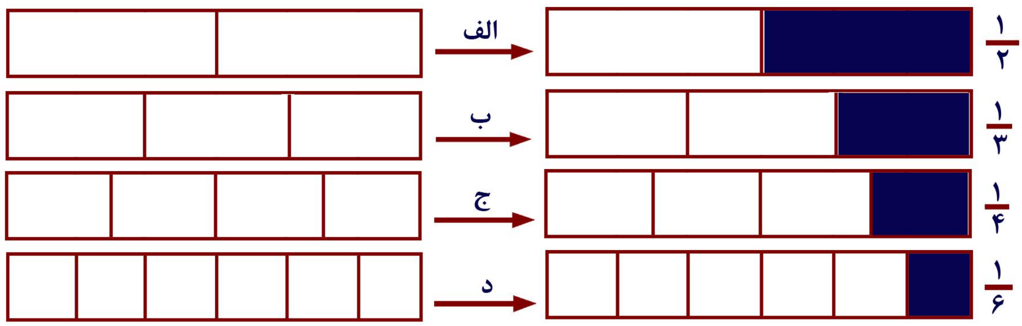

د الف په شکل کې د $\frac{۱}{۲}$ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{۱}{۳}$ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{۱}{۴}$ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{۱}{۶}$ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوې ده.

د دې لپاره چې تاسو د يوه کسر د ليکلو سره ښه بلدتيا پيدا کړئ، لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

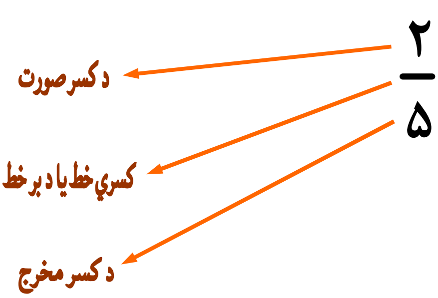

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

١- د لاندې شکلونو د تورو شوو او سپینو برخو کسري برخې په خپلو کتابچو کې ښیاست او وې لیکئ.

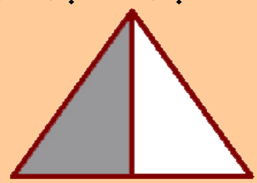

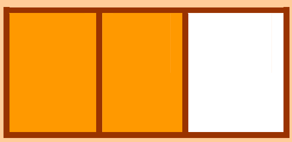

تورة ____ سپینه ____ ____ سپینه ____ تورة

٢- لاندې جدول بشپړ کړئ.

کسر	صورت	مخرج
$\frac{1}{2}$	١	٢
$\frac{2}{3}$		
$\frac{3}{5}$		
$\frac{4}{5}$		
$\frac{5}{6}$		

کورنۍ دنده

د $\frac{2}{5}$، $\frac{4}{5}$، $\frac{2}{3}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

٤- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

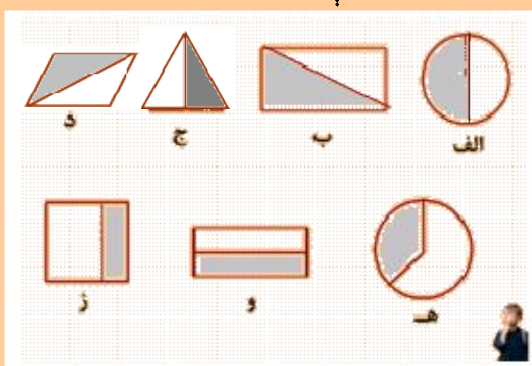

٥- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

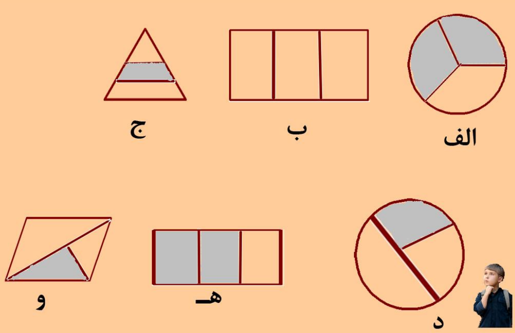

کورنۍ دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته ۱/۴ کسر لیکلی شو.

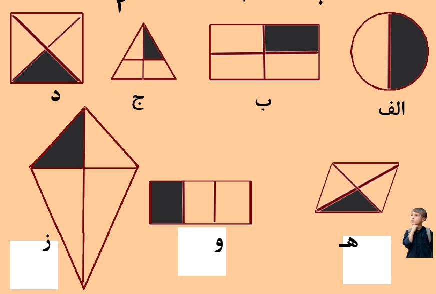

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تشه ځایونو کې ولیکئ.

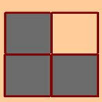
الف

مساوي برخې	څلور
رنګ شوې	۳/۴
سپینه	۱/۴

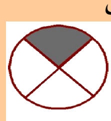
ب

مساوي برخې	
رنګ شوې	
رنګ شوې نه دي	

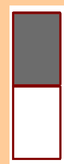
ج

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپینې او رنګه شوې برخې په کسر سره ولیکئ.

الف

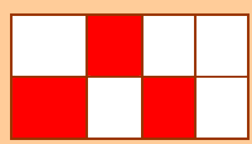

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ب

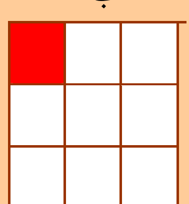

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ج

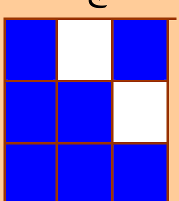

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

٩- لاندې هر يو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نيولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ.

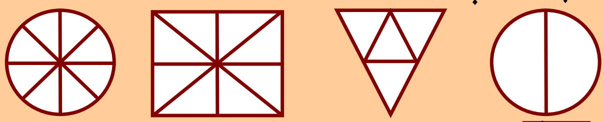

$\frac{١}{٢}$ $\frac{٢}{٤}$ $\frac{٣}{٨}$ $\frac{٥}{٨}$

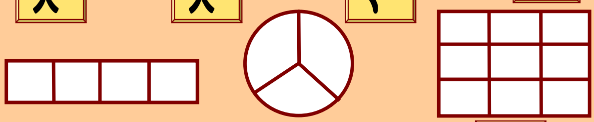

$\frac{٣}{٩}$ $\frac{٢}{٣}$ $\frac{٣}{٤}$

١٠- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کيڼې خواته او د سپينو برخو کسر ښۍ خواته وليکئ.

$\frac{٨}{٩}$	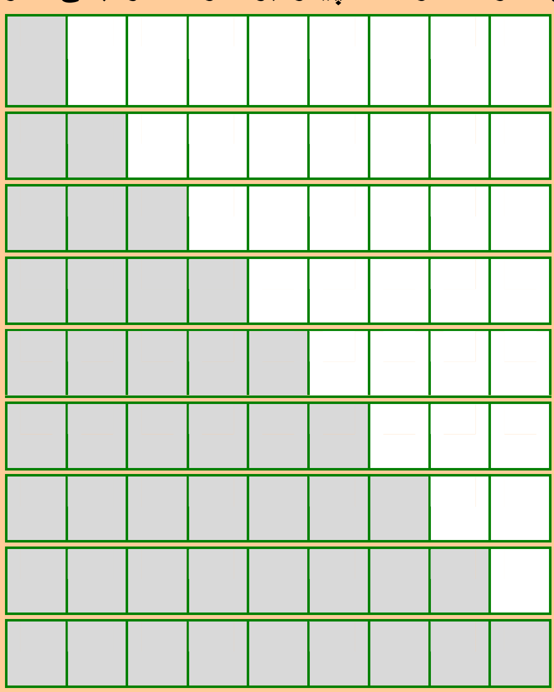	$\frac{١}{٩}$
___		___
___		___
___		___
___		___
___		___
___		___
___		___
___		___

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپينو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښياست.

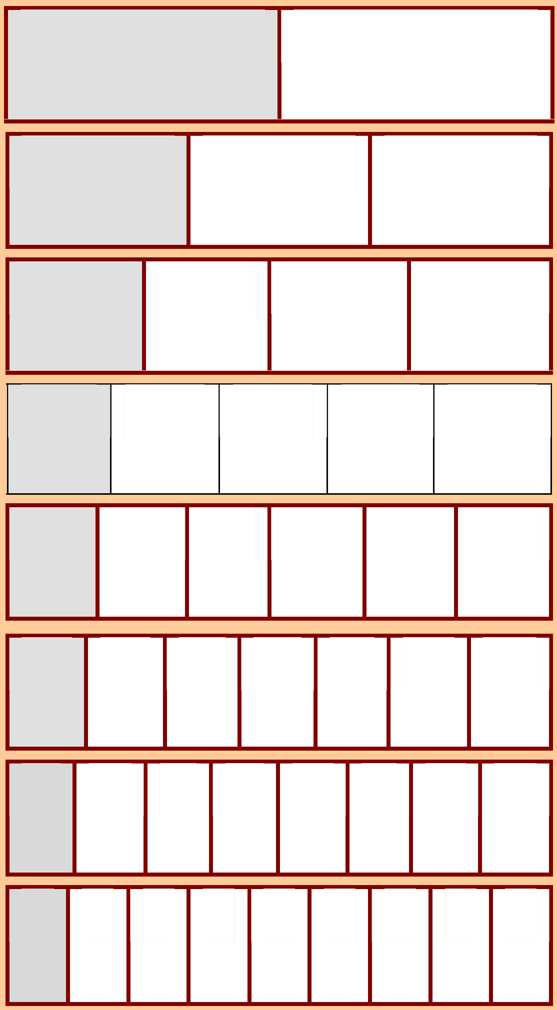

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۱}{۳}$	$\frac{۲}{۳}$
$\frac{۱}{۴}$	$\frac{۳}{۴}$
$\frac{۱}{۵}$	$\frac{۴}{۵}$
$\frac{۱}{٦}$	$\frac{۵}{٦}$
$\frac{۱}{۷}$	$\frac{٦}{۷}$
$\frac{۱}{۸}$	$\frac{۷}{۸}$
$\frac{۱}{۹}$	$\frac{۸}{۹}$

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګولو سره وښياست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښياست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{٦}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښياست.

۱۴- د $\frac{۵}{٦}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښياست، رنګ شوې اوسپينې برخې سره پرتله کړئ

او د <،> او = نښو په واسطه يې وښياست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښۍ خواته او د سپينو برخو اړوند کسر کيڼې خواته وليکئ.

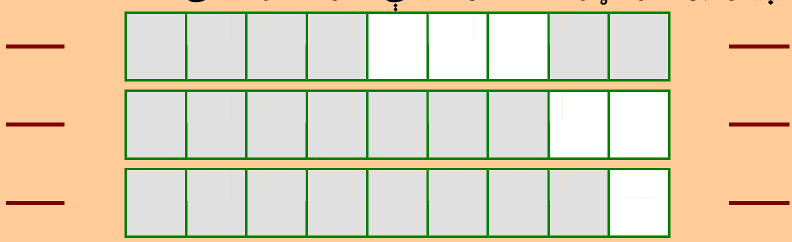

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شويو برخو کسر ښۍ خواته او د سپينو برخو کسر کيڼې خواته وليکئ او يو له بله سره يې پرتله کړئ.

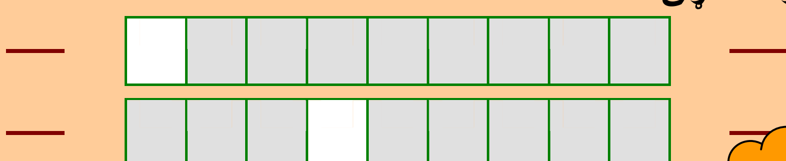

کورنۍ دنده

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کيڼې خواته او د سپينو برخو کسر ښۍ خواته وليکۍ او پرتله يې کړئ.

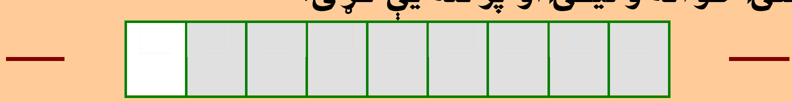

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او ووایاست چې څومره برخه یې پاتې ده، په کسر سره یې وښیاست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې یې تورې کړې، څومه برخه یې سپینه پاتې ده؟ د رسم په واسطه یې وښیاست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

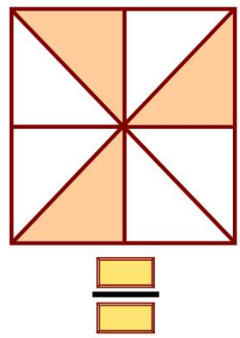

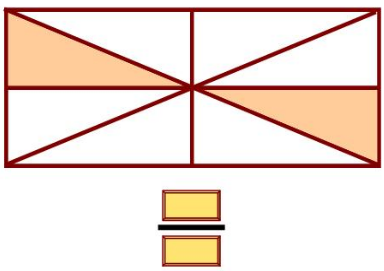

۴- یو لیتر اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه یې توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن اوبو څخه یو لیتر اوبه څرنګه جلا کوئ؟

۷- د >، < او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف:	۵۰۰ ګرامه		۲ کیلو ګرامه
ب:	۳ کیلو ګرامه		۳۰۰ ګرامه
ج:	۷۵۰ ګرامه		نیم کیلو ګرامه
د:	۲۵۰ ګرامه		۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنۍ دنده

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یو تن آشپز ۷۵۰ گرامه وریژې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هغو څخه پخې کړې معلومې کړئ چې څو گرامه وریژې یې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکي یو کیلو گرام خمیره درلوده چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ چې په دریو ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریژې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا واخیستل. د ټولو شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي، ځوابونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت ☐

ب: د وره لوړوالی ☐

ج: اوبه ☐

د: بوره ☐

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو اوبو ځای ولري، معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځاییږي؟

۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښیاست.

الف: له ۹ سانتي مترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري خوړو لپاره ۳ مڼو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چیرې ۲۱۰ دانې مڼې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو قابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده له ۳ کلو وروسته د هغې عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي، د هغه د یوې کال او یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library